

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA TEXTILNÍ

**Grafické znázornění postupu hotovení vybraných
prvků oděvu**

**Graphical representation of the production of
selected element sof clothing**

KOD/2011/01/2/BS

V Liberci 20. 12. 2010

Jitka Rehorová

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat vedoucí bakalářské práce Ing. Daniele Veselé za její odborné vedení a cenné rady při psaní této práce. Také bych chtěla poděkovat své rodině za psychickou podporu a toleranci během celého mého studia.

Anotace:

V rámci této bakalářské práce byla vypracována rešerše na téma Vypracování hraničních krajů podšitých a nepodšitých oděvů.

První část se věnuje charakteristice a grafickému znázornění nejdůležitějších pojmů týkajících se hraničních krajů. Druhá část se zabývá již samotnými hraničními kraji a to jak jejich popisu, dělení tak i grafického zobrazení jednotlivých druhů.

Poslední část se podrobněji věnuje určitým typům hraničních krajů a jejich způsobem výroby, který je zdokumentován v soupisech operací a ve video a foto ukázkách.

Klíčová slova:

Kraj, okraj, hraniční kraj, dolní kraj, rozparky, přední kraj, oděvní technologie.

Annotation:

With the scope of this bachelor work were worked out researches on the topic of elaboration of the bordering edges of lined and unlined clothing.

The first part is addressed to the characteristic and graphic demonstration of the most important terms referring to the bordering edges. The second part considers the bordering edges themselves. Namely their description, dividing and graphic demonstration of their particular kinds. The last part is in detail dealing with particular types of bordering edges and their making process, which is documented on a list of operations and in video or photo extracts.

Key words:

Edge, welt, bordering edges, lower edge, slits, front edge, clothing technology.

Obsah:

POUŽITÉ ZKRATKY:	5
VYSVĚTLIVKY GRAFICKÉHO ZOBRAZENÍ:	6
1 CHARAKTERISTIKA KRAJŮ	7
1.1 Dělení krajů podle významu	9
1.2 Dělení krajů podle umístění na oděvu	11
2 CHARAKTERISTIKA HRANIČNÍCH KRAJŮ	15
2.1 Dělení hraničních krajů podle technologického zpracování	15
2.2 Dělení hraničních krajů podle umístění na oděvu	17
3 STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA A DĚLENÍ ODĚVNÍCH PRVKŮ ZASAHOJÍCÍCH DO HRANIČNÍCH KRAJŮ	21
3.1 Límce	21
3.2 Kapsy	22
3.3 Pasové límce	24
3.4 Poutka	24
3.5 Légy	25
3.6 Rozparky	25
3.7 Manžety	27
3.8 Nárameníky	27
3.9 Dragouny	28
3.10 Pásek	28
3.11 Stahovačka	28
4 DOKUMENTACE VYHOTOVENÍ VYBRANÝCH HRANIČNÍCH KRAJŮ	30
4.1 Přední hraniční kraje	30
4.1.1 Vypracování předních hraničních krajů s překrytovým zapínáním na knoflíky a dírky pomocí přední krajové podsádky střižené zvlášť	31
4.1.2 Vypracování předních hraničních krajů légou zhotovenou sámkem	33
4.1.3 Vypracování předních hraničních krajů jednoduchou nakládanou légou	35
4.2 Dolní hraniční kraje	37

4.2.1	Vypracování dolního hraničního kraje u nepodšitých oděvů zahnutým obrubovacím švem.....	38
4.2.2	Vypracování dolního hraničního kraje u kalhot bez manžety a s chránidlem.....	39
4.2.3	Vypracování hraničního kraje u manžety s jedním překladem....	40
4.2.4	Vypracování dolního hraničního kraje u podšitého rukávu hladce	41
4.3	Průramkové hraniční kraje.....	43
4.3.1	Vypracování hraničního kraje průramku s křídélkovým rukávem	44
4.3.2	Vypracování hraničních krajů průramků a průkrčníku společnou podsádkou.....	46
4.4	Průkrčníkové hraniční kraje.....	49
4.4.1	Vypracování hraničního kraje výstřihu krajovou podsádkou střiženou do tvaru.....	50
4.4.2	Vypracování hraničního kraje průramku oboustranně lemovacím švem.....	52
4.4.3	Vypracování límcových hraničních krajů u jednodílného odepínacího límce se zapínacím stojáčkem.....	54
4.5	Pasové hraniční kraje.....	56
4.5.1	Vypracování pasového hraničního kraje u zapínacího pasového límce vyztuženého lepící výztužnou vložkou.....	57
4.6	Rozparkové hraniční kraje.....	59
4.6.1	Vypracování hraničního kraje u rukávového rozparku začištěného podsádkou.....	60
4.6.2	Vypracování hraničního kraje u rukávového rozparku začištěného oboustranným lemovacím švem.....	61
4.6.3	Vypracování hraničních krajů u dolního dotykového rozparku nepodšitých oděvů.....	63
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:.....		65
SEZNAM OBRÁZKŮ:.....		67
Seznam příloh:.....		68

Použité zkratky:

tzv.	tak zvaný
tj.	to je
apod.	a podobně
cca	circa
obr.	obrázek
atd.	a tak dále
č.	číslo

Vysvětlivky grafického zobrazení:

Obrysová čára

Šití

Značení přehybu nebo šíře švové záložky

Střednice

Obnitkování

Stříhání

Nástřih

Lepicí výztužná vložka

Podšívkový materiál

Chránidlo

Úvod

V civilizovaném světě nosí oděvy všichni lidé, a proto by měl mít každý alespoň základní přehled o pojmech, které jsou s oděvní technologií spjaty. A to především, aby si v široké nabídce oděvu byl schopen vybrat kvalitní výrobek za dobrou cenu.

Hlavním cílem této bakalářské práce je charakterizovat hraniční kraje, které najdeme v různém provedení na každém oděvu. Hraniční kraj je takové místo, kde se oděv už nespojuje s jiným dílem nebo součástí oděvu a tím pádem tvoří hranici oděvu. Hraniční kraje se vypracovávají různými technologickými postupy například jedním z nejběžnějších způsobů je vypracování pomocí obrubovacího švu. Způsob vypracování záleží například na konstrukčním řešení kraje, na materiálu použitém na oděv, na strojním vybavení dané dílny a v neposlední řadě také na módnosti a požadavcích zákazníka.

V první části práce budou uvedeny a vysvětleny pojmy, které jsou úzce spjaty s hraničními kraji, například kraj, který se nachází na všech oděvech a je to strana hotového výrobku nebo součástky. Dalšími důležitými pojmy jsou okraj, šev, švová záložky atd.

Další, obsáhlejší a nejdůležitější část bakalářské práce se bude věnovat hraničním krajům. V této části práce bude charakteristika hraničních krajů a také jejich dělení podle různých kritérií, tímto kritériem může například být umístění hraničního kraje na oděvu. Pro lepší pochopení a názornost bude celá tato kapitola doplněna o obrazovou dokumentaci. Dále bude práce doplněna o soupisy operací, které budou obsahovat i názornou obrazovou dokumentaci jednotlivých operací. Tyto soupisy doplněné o video a foto dokumentaci budou přiloženy také v příloze č. 1 ve formě prezentace, která by měla čtenáři pomoci pochopit jednotlivé způsoby hotovení hraničních krajů. K práci bude také přiložena příloha s vypracovanými vzorníky, které by měly pochopení daného soupisu ještě více usnadnit.

Charakteristika krajů

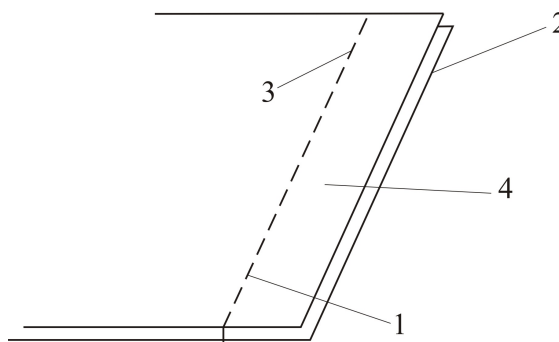
Kraj oděvního výrobku je strana hotového oděvu, součástky nebo záložky, ohraničující v určitém místě povrch jejich plochy.

Pokud si představíme jakýkoliv oděvní díl, každá jeho hrana tvoří kraj budoucího oděvu. Kraje se nachází na každém oděvu, nezáleží na jeho účelu ani na pohlaví nebo věku nositele. Důležité je neplést si kraj s okrajem, i když jsou to slova podobná, jejich význam je odlišný.

Okraj je taková strana součástky nebo plochy výrobku, která tvoří na hotovém oděvu ohraničené záložky, přičemž je z lícni strany oděvu neviditelná. Rozlišujeme pevný okraj, který se vytváří při tkaní textilie, když zanesená útková nit mění směr a vrací se, aby vytvořila další útkovou řadu; střížní okraj utvořený stříháním oděvního materiálu, jestliže není upravený podehnutím ani olemováním; kosý okraj, který svírá ostrý nebo tupý úhel s některou soustavou přízí nebo urovnaných vláken textilie; okraj po niti je stříhán rovnoběžně s osnovními nebo útkovými nitěmi textilie (například okraj po osnově).

Dalšími důležitými pojmy jsou šev, steh, švová záložka a šíře švové záložky. Šev je spojení dvou a více oděvních dílů nebo odlišných textilních materiálů různou technologií (například šití, lepení, svařování). Šev je umístěn v obrysu dílu, je totožný s krajem dílu. Steh je vzdálenost od jednoho vpichu ke druhému, jeho opakováním vznikne řada stehů. Švová záložka je odměřená část oděvního materiálu od okraje šitého materiálu k řádce stehů. Šíře musí být taková, aby nedošlo k uvolnění materiálu ve švu. Její okraj se u nepodšitých oděvů začišťuje obnitkováním na obnitkovacím stroji. (obr.1)

[1] [2] [3]

Obr. 1 Šev a okolí

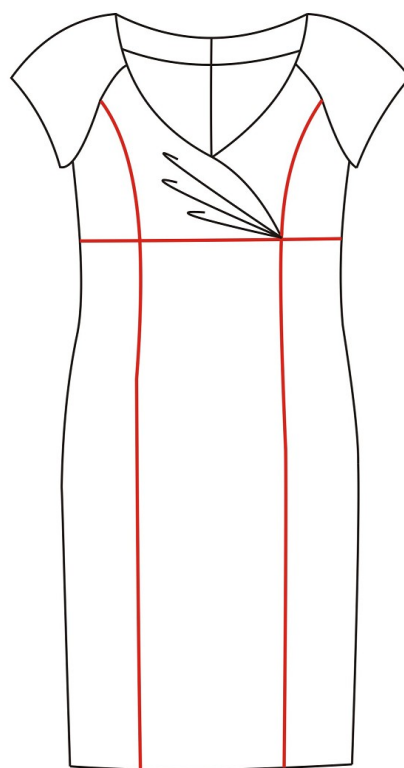
1- kraj = šev, 2- okraj, 3- steh, 4- švová záložka

1.1 Dělení krajů podle významu

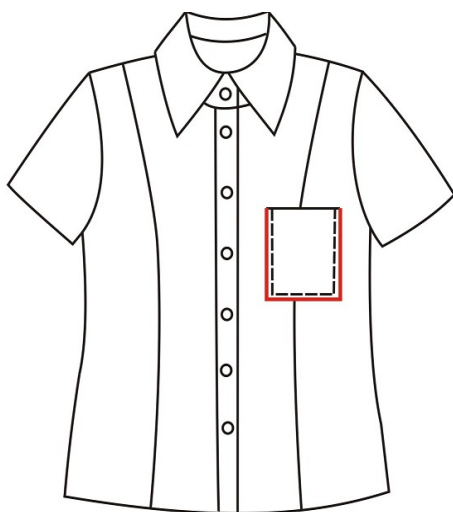
- Hraniční kraj - ukončuje plochu oděvu tak, že se na něm nespojuje s jinou plochou. (obr. 2)
- Nástavný kraj - místo, kde se prostřednictvím nástavného švu díl spojuje s jiným dílem nebo součástí. (obr. 3)
- Náplošný kraj - mívají součástky oděvu, které jsou připevněny na podloženou větší plochu například nakládaná kapsa našita na předním dílu halenky. (obr. 4)

Obr. 2 Hraniční kraje

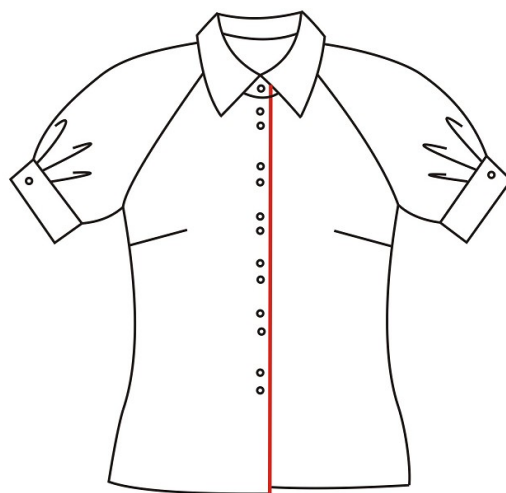

Obr. 3 Nástavný kraj

Obr. 4 Náplošný kraj

- Přehybový kraj - je na výrobku vytvořen přehybem. (obr. 5)
- Myšlený kraj - je to myšlená čára na ploše oděvu utvořena průmětem přehybového kraje. [2] [4]

Obr. 5 Přehybový kraj

1.2 Dělení krajů podle umístění na oděvu

- Pasový kraj

Tento druh kraje se nejčastěji nachází na oděvech pro dolní část těla (kalhoty, sukně), ale také na oděvu jako jsou šaty nebo overal, kde je spojen oděv pro horní část těla s oděvem pro dolní část těla. Často se tento kraj vypracovává předšitím. (obr. 6)

- Ramenní kraj

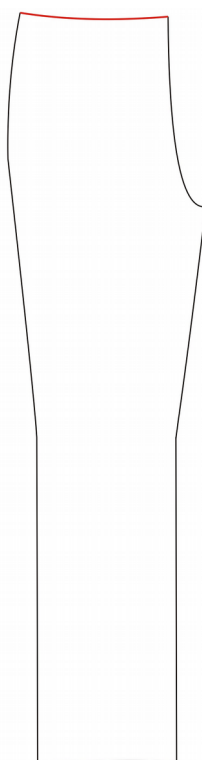
Tento kraj se nachází pouze na trupových oděvech. V tomto místě se spojuje přední a zadní náramenice a vzniká ramenní šev. Nejčastěji se ramenní kraje sešívají jednoduchým hřbetovým švem. (obr. 7)

- Zadní středový kraj

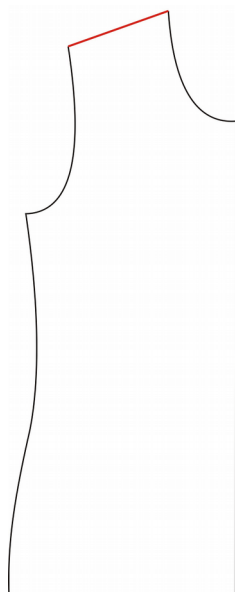
Vyskytuje se převážně na trupových oděvech typu saka, dále bývá například na sukních. Dělí zadní díl v polovině na levý a pravý díl. Nejčastěji se sešívá jednoduchým hřbetovým švem. Velice často bývá zadní středový kraj tvarovaný a to proto aby oděv lépe seděl. (obr. 8)

- Přední kraj

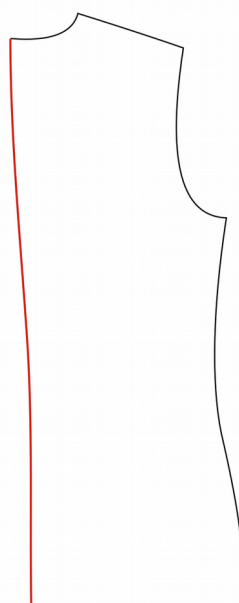
Nachází se ve středu předního dílu, nejčastěji je vypracován pomocí přinechané krajové podsádky nebo pomocí podsádky střižené zvlášť, velice časté je i začíštění légou. Stejně jako zadní středový kraj dělí přední díl na levou a pravou polovinu. V předních krajích bývá vypracováno zapínání oděvu například dotykové na zdrhovadlo nebo překrytové na knoflíky. (obr. 9)

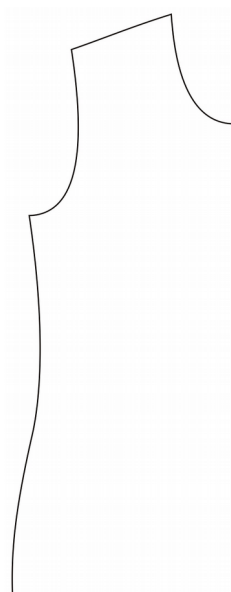
Obr. 6 Pasový kraj

Obr. 7 Ramenní kraj

Obr. 8 Zadní středový kraj

Obr. 9 Přední kraj

- Dolní kraj

Může být na oděvech pro horní část těla, tak i na oděvech pro dolní část těla. Jeho zpracování závisí především na druhu materiálu. Může být například vypracován pomocí jednoduchého obrubovacího nebo lemovacího švu. Jeho vypracování závisí také na tom zda-li je oděv podšitý nebo nepodšitý. (obr. 10)

- Průkrčníkový kraj

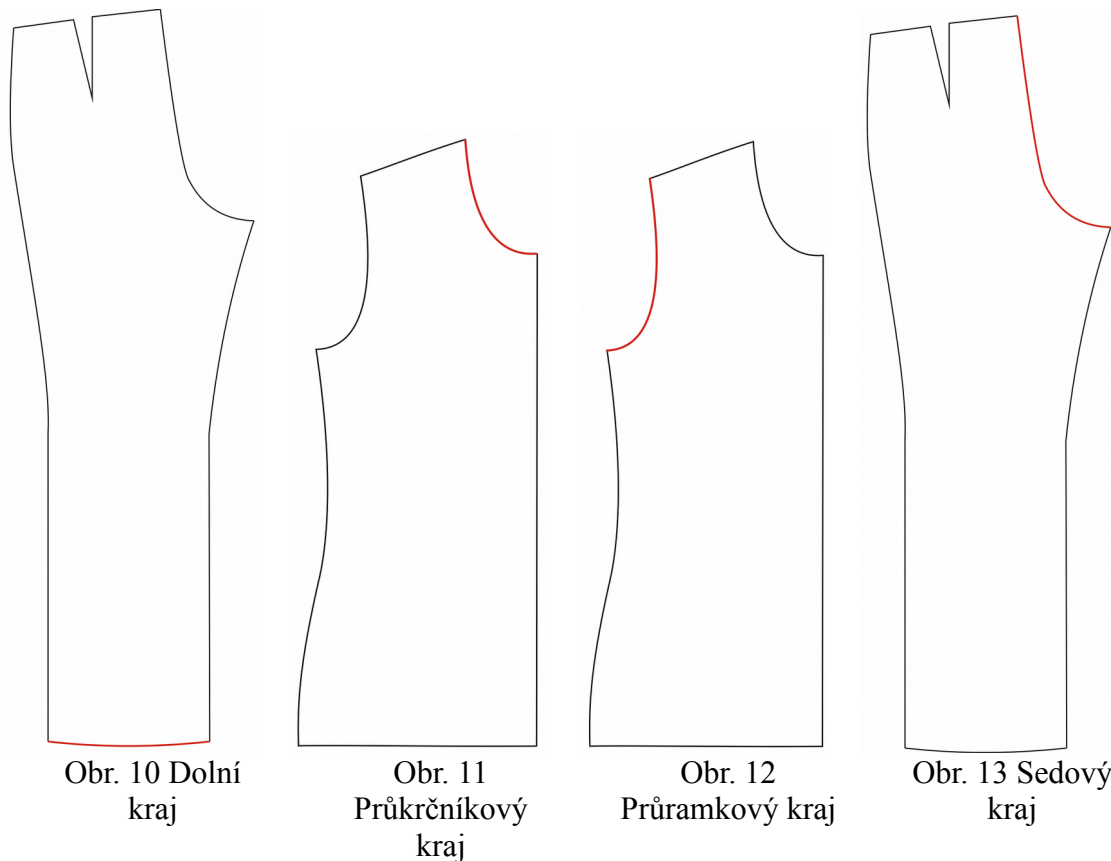
Průkrčník tvoří otvor pro hlavu a krk. Je na předním i zadním díle oděvu pro horní část těla. Pokud se jedná o obepínací průkrčník je začištěn límcem. Výstřihový průkrčník bývá nejčastěji začištěn podsádkou střiženou do tvaru průkrčníku. (obr. 11)

- Průramkový kraj

Nachází se na oděvech pro trupovou část těla. Průramek je otvor pro ramenní kloub. Tento kraj se nejčastěji vypracovává pomocí rukávu, ale také například podsádkou střiženou do tvaru průramku. (obr. 12)

- Sedový kraj

Nachází se na zadním dílu kalhotových oděvů a tvoří tzv. sed. Nejčastěji se sešívá hřbetovým švem. (obr.13)

- Límcový kraj

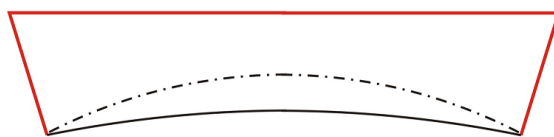
Nalezneme ho na každém druhu límce a vypracovává se jednoduchým hřbetovým švem. (obr. 14)

- Boční kraj

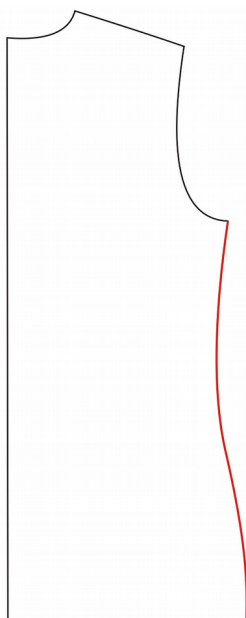
Jedná se o kraj na oděvu pro horní i dolní části těla, který se nachází na boku postavy. (obr. 15)

- Členicí kraj

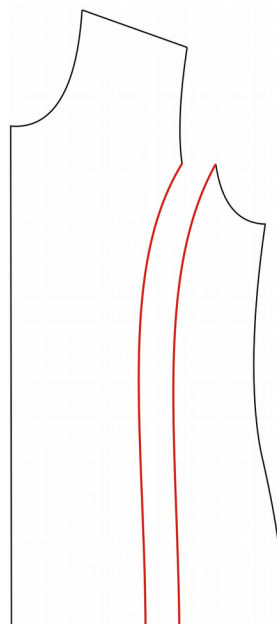
Vyskytovat se může na oděvech pro horní část těla tak i na oděvech pro dolní část těla. Člení neboli rozděluje daný oděv příčně nebo podélně. Například velice obvyklý členicí kraj vzniká na trupovém oděvu při tzv. princesovém členění. Ve většině případů se na oděvech vyskytuje z estetických důvodů a velice často se do členicích švů převádí odševky při modelování základní konstrukce. (obr. 16)

Obr. 14 Límcový kraj

Obr. 15 Boční kraj

Obr.16 Členicí kraj

3 Charakteristika hraničních krajů

Hraniční kraje se nachází na všech druzích oděvů. Hraniční kraj je místo, kde daný oděv končí a v tomto místě se už nespojuje s dalším oděvním dílem nebo oděvní součástí. Hraniční kraje se zpracovávají různými technologickými postupy, podle druhu materiálu, účelu použití oděvu a konstrukčního řešení.

Nacházejí se na oděvu pro horní část těla například přední hraniční kraje, ale také na oděvu pro dolní část těla, kterými například jsou pasové hraniční kraje.

3.1 Dělení hraničních krajů podle technologického zpracování

- Hraniční kraje předšité

Touto technologií se například začišťují průramky, průkrčníky nebo také přední hraniční kraje u oděvů pro horní část těla. Hraniční kraje se předšívají podsádkou, která je střižena do tvaru daného hraničního kraje. Hraniční kraje se také mohou předšívat spodním dílem jako například u límců, kde se předšívá hraniční kraj jednoduchým hřbetovým švem. Podsádky i spodní díly u takto zapravovaných hraničních krajů bývají vyztuženy vložkou, nejčastěji lepicí. (obr. 17)

- Hraniční kraje vypracované lemovacím švem

Takto se vypracovávají například hraniční kraje průkrčníkové nebo průramkové. Tento způsob vypracování hraničních krajů bývá nejčastěji použit jako ozdobný prvek oděvu.

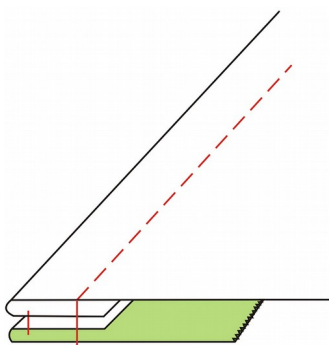
Lem je pruh z oděvního materiálu nebo ze stuhy, který olemuje kraj oděvu, aby ho začistil a zpevnil. Lem bývá střižen kosmo (tj. v úhlu 45°), může být odlišné barvy nebo z odlišného materiálu.

Podle toho jakým lemovacím švem byl lem vypracován, rozlišujeme jednostranný a oboustranný lemovací šev. Každý z nich může být ostrý nebo podehnutý, podle toho zda je materiál tvořící lem podehnutý nebo našitý na ostro.

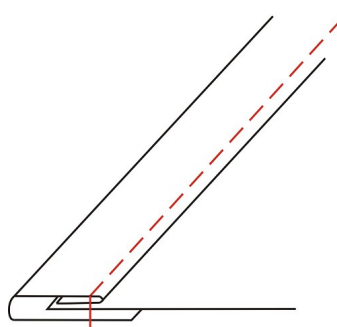
V průmyslové výrobě se na lemování krajů používají lemovací stroje. Mají přídatná zařízení, tzv. lemovače, které vedou a přehybují oděvní materiál tak aby byl vytvořen požadovaný lem. (obr. 18, obr. 19)

- Hraniční kraje vypracované obrubovacím švem

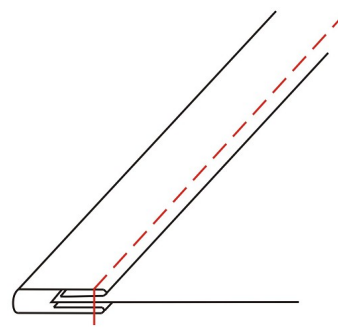
Tímto způsobem se nejčastěji začíšťují dolní hraniční kraje oděvů. Vypracování hraničního kraje obrubovacím švem je jedním z nejjednodušších způsobů jak hraniční kraj začistit. Lze použít jednoduchý obrubovací šev nebo podehnutý obrubovací šev, záleží pouze na druhu materiálu a na konstrukčním řešení daného oděvu. V případě použití jednoduchého obrubovacího švu u nepodšitých oděvů je třeba okraj švové záložky švu začistit obnitkováním na speciálním obnitkovacím stroji. (obr. 20, obr. 21)

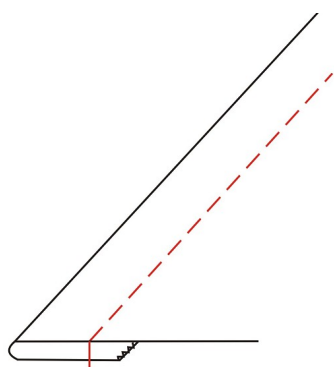
Obr. 17 Hraniční kraje předšité

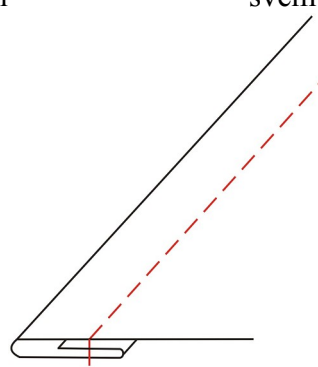
Obr. 18 Hraniční kraje vypracované jednostranným lemovacím švem

Obr. 19 Hraniční kraje vypracované podehnutým lemovacím švem

Obr. 20 Hraniční kraje vypracované jednoduchým obrubovacím švem

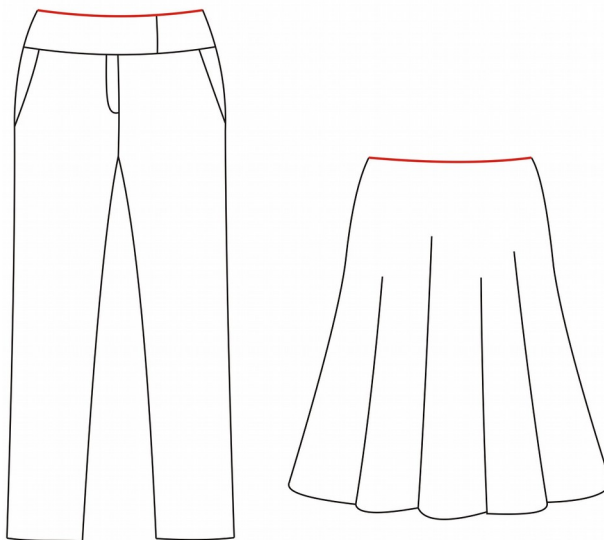

Obr. 21 Hraniční kraje vypracované podehnutým obrubovacím švem

3.2 Dělení hraničních krajů podle umístění na oděvu

- Pasové hraniční kraje

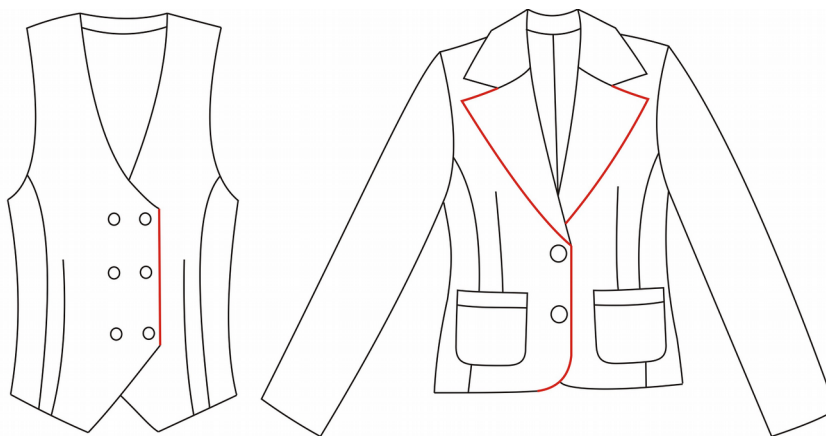
Vyskytují se pouze na sukňovém nebo kalhotovém oděvu, ukončují daný oděv v jeho horní části. Pasové hraniční kraje se zpevňují lepicí výztužnou vložkou. Tento kraj může být zapraven podsádkou, ale nejčastěji tvoří pasový hraniční kraj pasový límec. (obr. 22)

Obr. 22 Pasové hraniční kraje

- Přední hraniční kraje

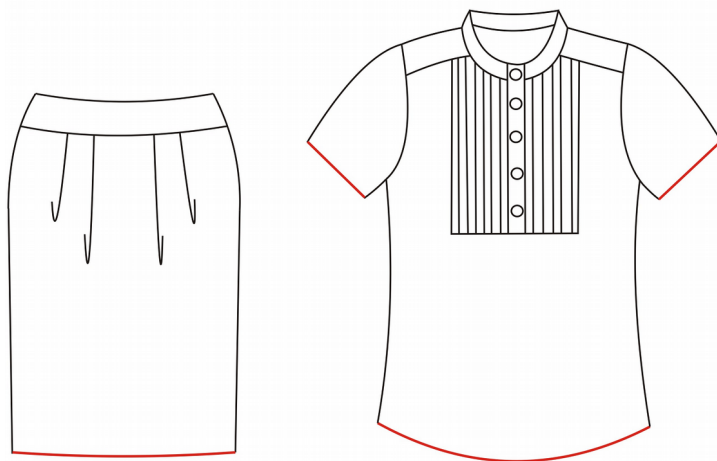
Tyto hraniční kraje nalezneme na všech trupových oděvech, které mají přední díl rozdělený v jeho středu na levý a pravý díl. V předních hraničních krajích bývá vypracováno zapínání například dotykové. Tento druh hraničního kraje je například na halenkách, košilích, sakách, vestách. (obr. 23)

Obr. 23 Přední hraniční kraje

- Dolní hraniční kraje

Ohraničují ukončení oděvu v jeho dolní části. Tyto hraniční kraje se vyskytují na všech druzích oděvu pro horní i dolní část těla. Nejčastěji se dolní hraniční kraje začíšťují obrubovacím švem. Taktéž může být dolní hraniční kraj tvořen pomocí manžety. Vypracování dolních hraničních krajů na oděvech pro horní část těla velice závisí na tom jestli je oděv podšitý nebo nepodšitý. (obr. 24)

Obr. 24 Dolní hraniční kraje

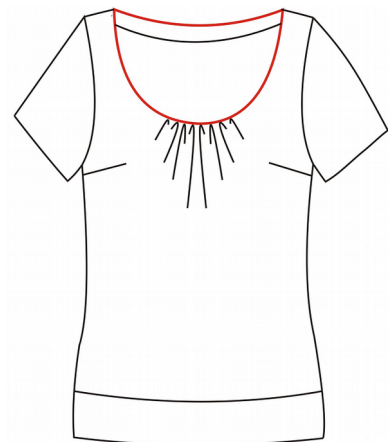
- Průkrčníkové hraniční kraje

Ukončují trupový oděv v oblasti okolo krku. Nejčastěji jsou začíštěné podsádkou střiženou do tvaru, ale může být začíštěn i jinými technologickými postupy. Podsádka bývá vyztužena lepící výztužnou vložkou a bývá zvlášť střižena pro přední a zadní díl, v místě náramenicového švu se podsádky předního a zadního dílu sešijí hřbetovým švem. Průkrčníkový hraniční kraj může být ozdobně prošitý. (obr. 25)

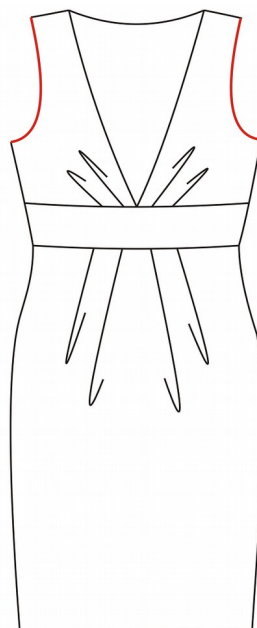
- Průramkové hraniční kraje

Tento druh hraničního kraje se vyskytuje u trupového oděvu bez rukávů. Může být i u oděvů, kde se do průramku všívá křídélkový rukáv a podpažní část průramku se začíšťuje například obrubovacím nebo lemovacím švem a v tomto místě vzniká průramkový hraniční kraj. Nejčastěji se průramkový hraniční kraj nachází na sportovních tričkách, vestách nebo na šatech. (obr. 26)

Obr. 25 Průkrčníkový hraniční kraj

Obr. 26 Průramkový hraniční kraj

- Límcové hraniční kraje

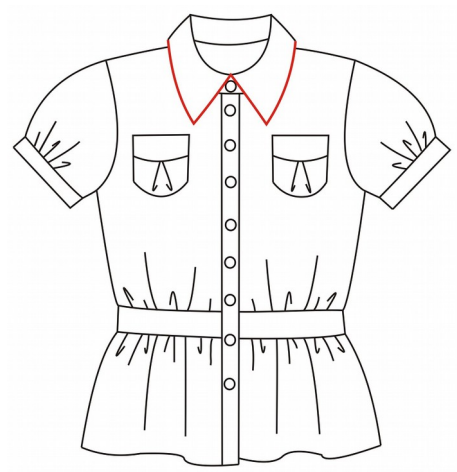
Nalezneme je na všech druzích límců, nezáleží na jejich tvaru ani na tom jestli je límec ležatý nebo stojatý.

Vrchní límec se předšívá spodním límcem a v tomto místě předšití vznikne límcový hraniční kraj. Hraniční kraj bývá většinou ozdobně prošitý. Límce se vyztužují lepící výztužnou vložkou. (obr. 27)

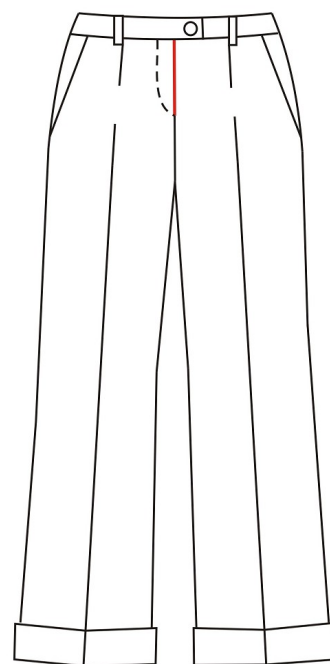
- Rozparkové hraniční kraje

Rozparek je otvor na oděvu umožňující oblékání, svlékání nebo větší rozsah oděvu při pohybu. Také může sloužit pouze jako ozdobný prvek oděvu.

Zhotovuje se na protilehlých hraničních krajích, které pokračují ve švu případně může být vypracován v průstřihu celistvé plochy. Konkrétní název rozparku je odvozen od umístění na oděvu. Rozparkové hraniční kraje se nacházejí na rukávech, v zadním středovém švu na trupových oděvech nebo také v předním středovém švu u kalhot. (obr. 28)

Obr. 27 Límecový hraniční kraj

Obr. 28 Rozparkový hraniční kraj

4 Stručná charakteristika a dělení oděvních prvků zasahujících do hraničních krajů

Do hraničních krajů zasahuje mnoho různých prvků například rozparky. Další oděvní prvky hraniční kraje přímo vytváří například patky a dragouny.

Tyto prvky mají minimálně jeden hraniční kraj což jsou například kapsy, ale některé prvky mají i několik hraničních krajů například rozparky, kde se nachází levý a pravý hraniční kraj.

Jelikož se těmto prvkům věnovalo už několik různých publikací, já zde ve své práci uvádím pouze základní stručnou charakteristiku a dělení těchto prvků.

4.1 Límce

Součástí oděvu, která v okolí krku nastavuje trup. Zpravidla je spodní a vrchní límec a někdy má i stojáček a převěš, jako nastavené nebo jako samostatné díly. Límec je více ozdobným nežli funkčním prvkem oděvu. (obr. 29) [1] [2]

- Dělení límců podle vrstvení
  - jednoduchý límec
  - dvojitý límec
- Dělení límců podle konstrukčního hlediska
  - přinechaný límec
  - připojený límec
  - jednoduchý límec
  - dvojdílný límec
  - dvoudílový límec
- Dělení límců podle výšky stojáčku
  - ležatý límec
  - stojáčkový límec
  - pololežatý límec
- Dělení límců podle funkce
  - obepínací límec
  - fazónkový límec
  - stojáčkový límec

- připínací límec
- Dělení límců podle tvaru
  - špičatý límec
  - zalomený špičatý límec
  - oblý límec
  - vázačkový límec
  - šálový límec
  - námořnický límec
  - řasený límec

[4]

4.2 Kapsy

Váček všitý nebo jinak na oděvu vytvořený, určený k uschování předmětů nebo k ozdobě. Kapsy jsou tedy jednak účelovou, jednak i ozdobnou součástí oděvu.

U jednotlivých kapes je názvoslovně důležitý kapsový kraj, který představuje jednu stranu kapsového otvoru sahající od jednoho kapsového koutku ke druhému.

(obr. 30)

[1] [2] [5]

- Dělení kapes podle místa zhotovení
  - vnější kapsa
  - vnitřní kapsa
- Dělení kapes podle polohy na oděvu
  - boční kapsa
  - zadní kapsa
  - přední kapsa
  - náprsní kapsa
  - pasová kapsa
- Dělení kapes podle účelu použití
  - zápalková kapsa
  - hodinková kapsa
  - tajná kapsa
  - perokapsa
  - falešná kapsa
  - výpustkové

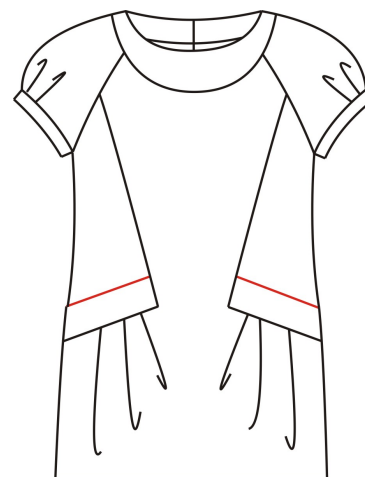
· zapínací, apod.

- Dělení kapes podle sklonu otvoru kapsy
  - příčná kapsa
  - šikmá kapsa
  - podélná kapsa
- Dělení kapes podle technologického způsobu hotovení
  - nakládaná kapsa
  - prostřižená kapsa
  - včleněná kapsa
  - švová kapsa

[4]

Obr. 29 Límec

Obr. 30 Kapsy

Dalšími prvky, které jsou velice úzce spojeny s kapsami jsou patky a lišty, které dotváří celkový vzhled kapsy.

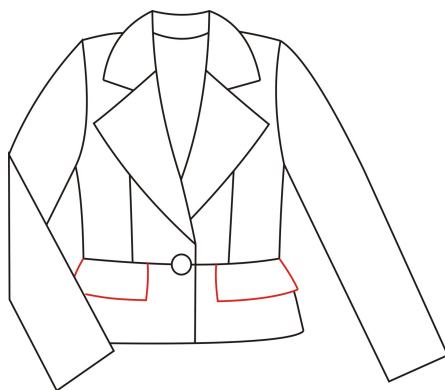
Patka je přiklopka všitá do kapsového otvoru nebo na něj. Slouží k zapnutí kapsy, ale i jako ozdoba. Může tvořit i falešnou kapsu. Má nejrůznější tvary. Z pravidla je patka povrchová nebo podšívková. (obr. 31)

Lišta je podlouhlý dílek, sloužící k vypracování kapsového otvoru, dále také může lišta tvořit skryté zapínání, jehož jeden podélný kraj je ponechán volný. (obr. 32)

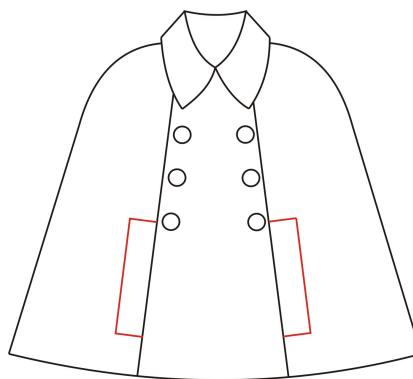
- Rozeznáváme lišty
  - kapsové
  - výpustkové
  - zapínací
  - krajové

[1] [2]

4.3

Obr. 31 Patky

Obr. 32 Lišty

Pasové límce

Pásek všitý k pasovému okraji kalhot nebo sukně, který zpevňuje a po zapnutí zajišťuje držení oděvu v pase.

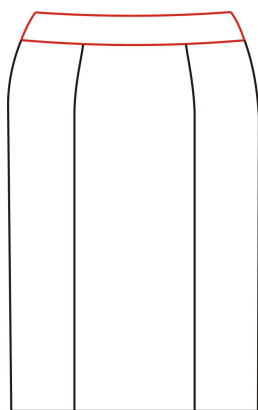
Rozlišujeme základní pasový límec, který nevyčnívá za linii podélných zapínaných krajů dílů oděvu a prodloužený pasový límec, který je alespoň jedním koncem výběžkovitě prodloužen za linii příslušného podélného zapínaného kraje oděvu. Výběžkovitá část, o kterou byl prodloužen základní pasový límec se nazývá prodloužení. Prodloužení může být vrchní nebo spodní, podle toho, zda je zapínání na vrchním nebo spodním konci pasového límce. Podle toho, jaké prodloužení se na pasovém límci použije, rozlišujeme vrchem prodloužený pasový límec, spodem prodloužený pasový límec a oboustranně prodloužený pasový límec. Pasové límce se vyztužují lepící výztužnou vložkou. (obr. 33) [1] [2]

4.4 Poutka

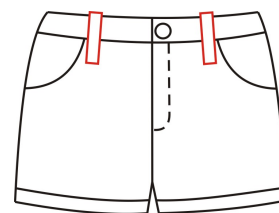
Úzký pásek z textilního nebo jiného materiálu určený k přidržení, provléknutí nárameníku nebo jiné části oděvu, ale někdy jen jako ozdobný prvek. Nejčastěji se našívají na pasový límec kalhot nebo sukně. (obr. 34) [2]

- Podle základního funkčního rozdílu dělíme poutka
  - plochá poutka
  - prodloužená poutka
  - stehová poutka
  - obhazovaná poutka
  - pletená poutka
  - návleková poutka

[1]

Obr. 33 Pasový límec

Obr. 34 Poutka

4.5 Légy

Pruh oděvního materiálu, všitý na hraničních krajích, ve výstřihu a na ploše oděvu příčně, šikmo i podélně. Velice hojně se vyskytuje při úpravě předního kraje u pánských košil. Bývá vyztužena lepicí výztužnou vložkou. Slouží převážně jako zdobící prvek, proto je velice často z barevně odlišného materiálu nebo je střižena kosmo (kárované materiály). (obr. 35) [2]

4.6 Rozparky

Účelně vytvořený otvor na oděvu umožňující oblékání a svlékání nebo větší rozsah pohybu oblečeného lidského těla. Zhotovuje se u protilehlých hraničních krajích, které pokračují ve švu nebo v nastřížení celistvé plochy. Podle toho dostává pojmenování švový nebo prostřížený rozparek.

Pokud jsou kraje rozparku spojeny na jednom konci jde o rozparek jednokoutkový (rukávový rozparek), pokud jsou spojeny na obou koncích, pak je rozparek dvoukoutkový (boční rozparek na šatech s rukávem).

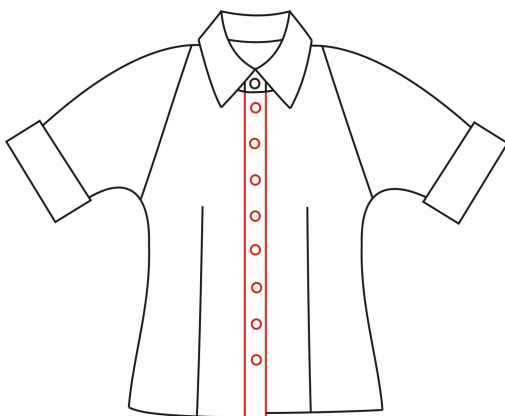
Konkrétní pojmenování dostává rozparek podle umístění na oděvu, například dolní rozparek sukně, dolní loketní rozparek rukávu apod. (obr. 36) [2]

- Rozlišujeme rozparky
  - otevřené
  - polootevřené
  - falešné
  - zapínací
  - přímé

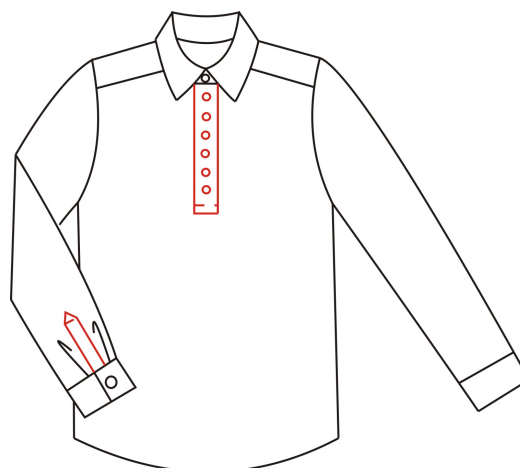

- klikaté
- Dělení rozparků podle technologických znaků a účelu zapínání
  - překrytový rozparek
  - podkrytový rozparek
  - nákrytový rozparek
  - dotykový rozparek
  - rozparek na skryté zapínání
- Dělení rozparků podle umístění na oděvu
  - pasové rozparky
  - rukávové rozparky
  - průkrčníkové rozparky
  - rozparky v dolním kraji

[4]

Obr. 35 Léga

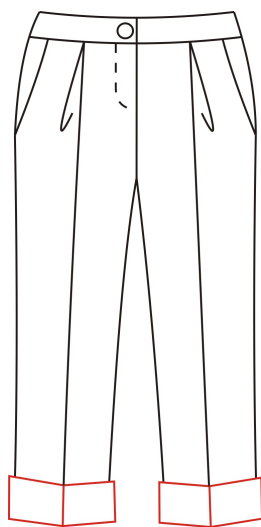
Obr. 36 Rozparky

4.7 Manžety

Ozdobné zakončení dolního kraje kalhot, rukávů nebo například bundy. Manžeta je součástka pruhovitého tvaru, může být střižena zvlášť nebo přinechána k dolnímu kraji oděvu. Většinou je vyztužena lepící výztužnou vložkou. (obr. 37) [6]

- Manžety mohou být
  - přinechané
  - nakládáné
  - nastavené
  - připínací
  - polomanžety
  - čtvrtmanžety
  - zapínací
  - uzavřené
  - vyhrnuté
  - záhybové
  - obrubové
  - dvojité
  - falešné

[4]

Obr. 37 Manžety

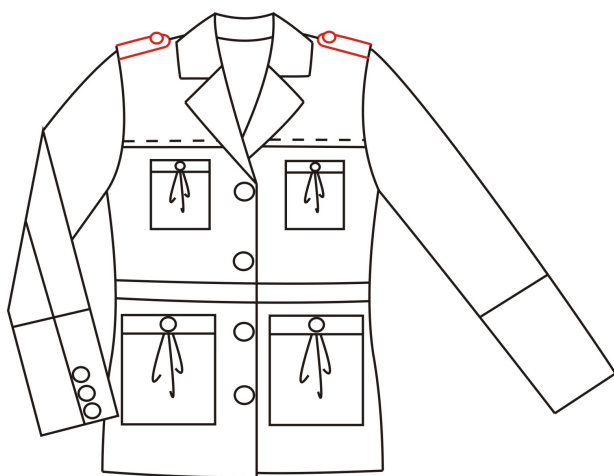
4.8 Nárameníky

Podélně tvarovaná součást oděvu, která je upevněna na náramenici. Nejčastěji bývá na stejnokrojích a slouží k označení hodnosti (výložka). Je také ozdobnou součástí sportovních typů oděvu. Nejčastěji se nárameníky všívají spolu s rukávem do průramkového švu a na náramenici se upevňují pomocí knoflíku, druku nebo poutka. (obr. 38) [2]

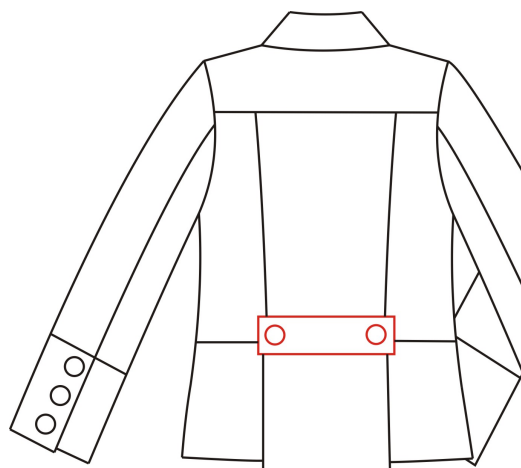
4.9 Dragouny

Ozdobný krátký pásek, umístěný v pase zadního dílu kabátu, kabátku, šatů apod. Může být jednoduchý nebo vícedílný. Vedle zdobné funkce může být určen i ke stažení oděvu v pase.

Rozlišujeme nakládaný dragoun, který je našitý nebo jinak připevněný na zadní díl kabátu v pase po celém obvodu nebo volný dragoun, všitý či připnutý do bočních švů s neupevněnými podélnými kraji. Nejčastěji je dragoun k oděvu připínán pomocí knoflíků. (obr. 39) [2]

Obr. 38 Nárameníky

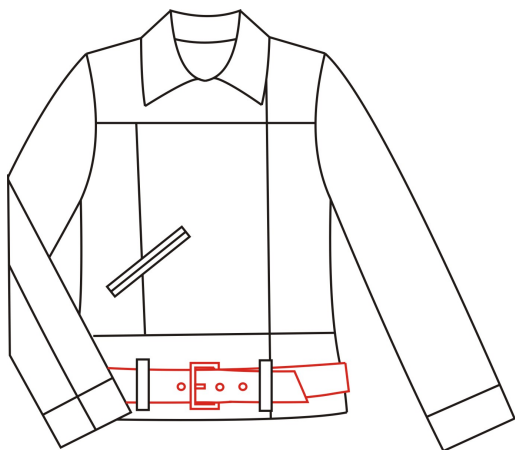
Obr. 39 Dragoun

4.10 Pásek

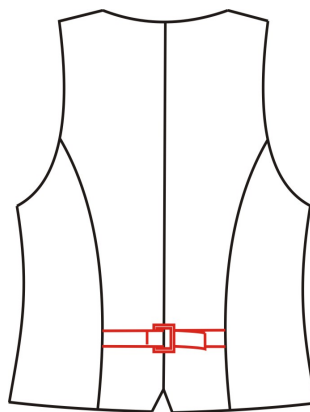
Dílek v podobě pásku s konci na zapínání, kterým se obepíná oblečený oděv v pase. Může být ušitý z tkaniny nebo pletený. (obr. 40) [1]

4.11 Stahovačka

Pásek se zapínadlem určený ke stažení oděvu, skládá se ze stahovačkového pásku a přezkového poutka. Nejčastěji ji nalezneme na klasických pánských vestách. (obr. 41) [2]

Obr. 40 Pásek

Obr. 41 Stahovačka

5 Dokumentace vyhotovení vybraných hraničních krajů

Tato kapitola se zabývá názornou dokumentací zhotovování některých typických hraničních krajů.

Mezi nejběžnější hraniční kraje můžeme například zařadit přední hraniční kraje, dolní hraniční kraje, rozparkové hraniční kraje, průramkové a průkrčníkové hraniční kraje. Stejný hraniční kraj lze vypracovat různými technologickými postupy, záleží na technologovi, který daný soupis operací vytváří, dále na strojním vybavení dílny, na materiálu, z kterého je oděv vyroben a dalších faktorech.

5.1 Přední hraniční kraje

Přední hraniční kraj se vypracovává na rozvíracích oděvech, což znamená, že přední díl je rozdělen na levý a pravý díl. Jinak se mu také říká fazónový kraj. Při vypracování předních hraničních krajů je třeba zohlednit několik faktorů, kterými jsou druh oděvu, tvar fazóny, způsob zapínání, použitý materiál atd.

Jeden z nejobvyklejších způsobů vypracování těchto hraničních krajů je podsádkou, která může být přinechaná k přednímu dílu v případě, že přední kraj není tvarovaný. Také může být střižena zvlášť pokud přední díl plynule přechází do klopy. Je možné použít i variantu, kde se tyto dva způsoby zkombinují. Podsádka se zpevňuje lepicí výztužnou vložkou, a pokud je oděv podšitý bývá vyztužen celoplošně celý přední díl.

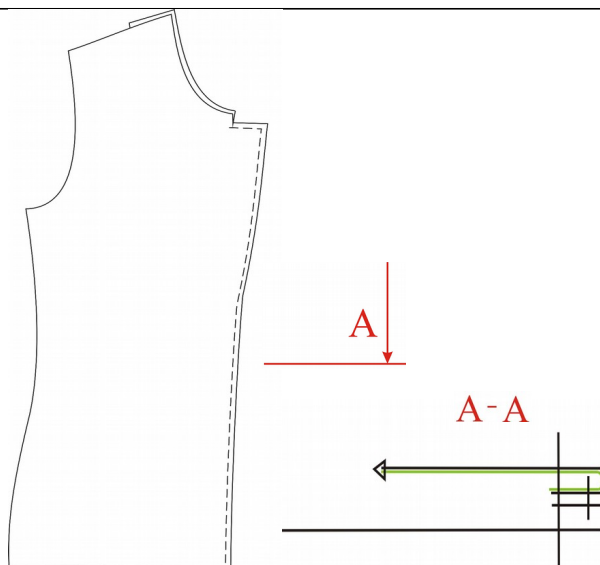
Dalším obvyklým způsobem vypracování předních hraničních krajů je légou, která je vypracována pomocí lemovacího švu. Tento způsob je velice obvyklý u halenek a pánských košil na svrchním oblečení jako jsou například kabáty nebývá tak obvyklý.

[7]

5.1.1 Vypracování předních hraničních krajů s překrytovým zapínáním na knoflíky a dírký pomocí přední krajové podsádky střižené zvlášť

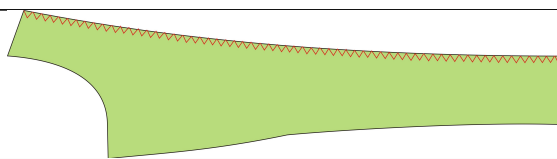
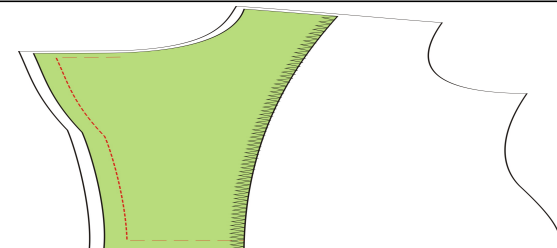
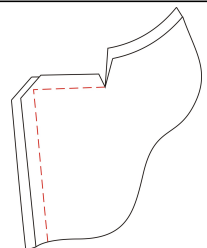
Popis: K přednímu kraji je přinechán překlad a v horní části předního hraničního kraje je klop, která se překlápí na líc

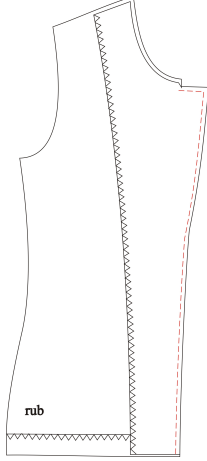
jová podsádka je střižena zvlášť a její zadní okraj je obloukovitý a sahá až do ramenního kraje.

Potřebné součástky:

- přední díl
- krajová podsádka předního dílu
- lepicí výztužná vložka do podsádky

Číslo operace	Název operace	Grafické zobrazení operace
1.	Vyztužit podlepením krajovou podsádku předního dílu z rubu.	
2.	Obnitkovat vnější okraj krajové podsádky.	
3.	Zkontrolovat délku a tvar předního hraničního kraje, zakreslit cíp klopy a dolní cíp dle šablony.	
4.	Obnitkovat dolní okraj koncové záložky předního dílu.	
5.	Předšit přední hraniční kraj od vrcholu fazóny přes klop, přední kraj a odšit dolní cíp.	
6.	Sestříhnout švové záložky předšití předních hraničních krajů, sestříhnout růžky, vytvořit nástřih k předšití vrcholu klopy	

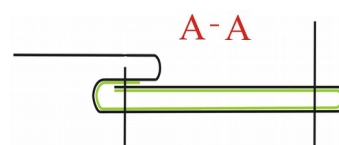
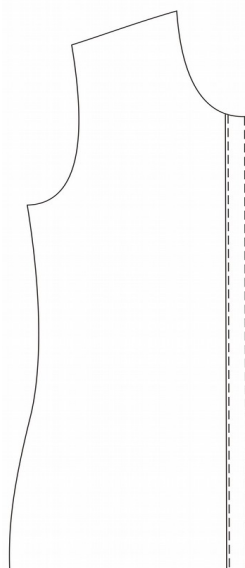
7.	Otočit přední díl do líce a vymnout švy	
8.	Vyžehlit přední hraniční kraj - přes klop s vytvořením výpustky z předního dílu a v předním kraji z podsádky	
9.	Prošit hraniční kraj.	

V příloze č. 1 je přiložena prezentace tohoto soupisu operací, doplněna o video a foto dokumentaci.

V příloze č. 3 jsou přiloženy ušité vzorníky.

5.1.2 Vypracování předních hraničních krajů légou zhotovenou sámkem

Popis: Nejčastěji se využívá u jednolícnicích materiálů. K předním krajům je kromě překladu a légy přinechán materiál na vytvoření sámku.

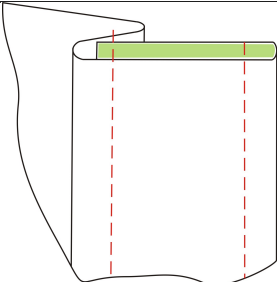

Potřebné součástky:

- přední díl s přinechanou légou
- lepicí výztužná vložka do légy

Číslo operace	Název operace	Grafické zobrazení operace
1.	Vyztužit podlepením légu z rubu.	
2.	Podehnout légu dvakrát do rubu.	
3.	Prošit zadní kraj a tím vytvořit sámek.	
4.	Převrátit légu do lící strany	

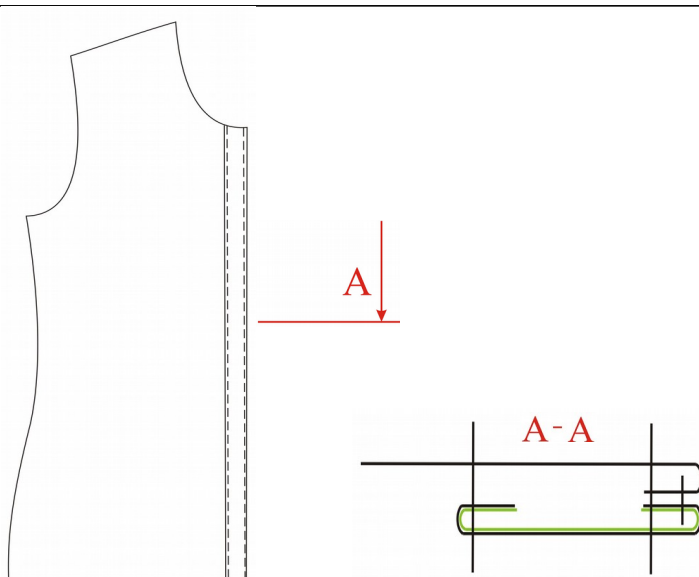
5.	Vyžehlit légu	
6.	Prošit přední kraj légy	

V příloze č. 1 je přiložena prezentace tohoto soupisu operací, doplněna o video a foto dokumentaci.

V příloze č. 3 jsou přiloženy ušité vzorníky.

5.1.3 Vypracování předních hraničních krajů jednoduchou nakládanou légou

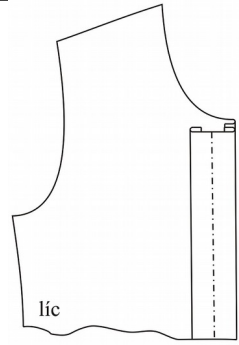
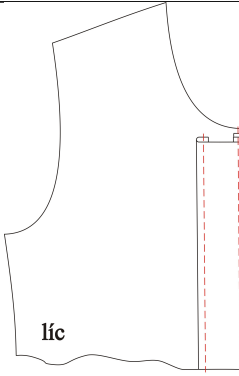
Popis: Léga je ustřižena zvlášť, má přidané švové záložky ke krajům a je vyztužená. K přednímu dílu je překlád a záložka na přední hraniční kraje.

Potřebné součástky:

- přední díl
- léga
- lepicí výztužná vložka do légy

Číslo operace	Název operace	Grafické zobrazení operace
1.	Vyztužit podlepením légu z rubu.	
2.	Předžehlit vnitřní kraj légy.	
3.	Položit légu vnějším krajem na rub předního kraje a předšít.	

4.	Obrátit légu do líce vymnout šev a přežehlit směrem na přední díl, s vytvořením výpustky.	
5. 6.	Prošit légu v krajích Vyžehlit přední hraniční kraj.	

V příloze č. 1 je přiložena prezentace tohoto soupisu operací, doplněna o video a foto dokumentaci.

V příloze č. 3 jsou přiloženy ušité vzorníky.

V příloze č 2 jsou další způsoby hotovení předních hraničních krajů.

5.2 Dolní hraniční kraje

Technologie vypracování dolních hraničních krajů oděvů a dolních hraničních krajů rukávů závisí na několika faktorech, jako například na typu oděvu, účelu použití oděvu, druhu materiálu, módě, přání zákazníka a také na tom zda-li je oděv podšitý nebo nepodšitý. S těmito faktory dále velice úzce souvisí použitá technologie při výrobě daného dolního hraničního kraje.

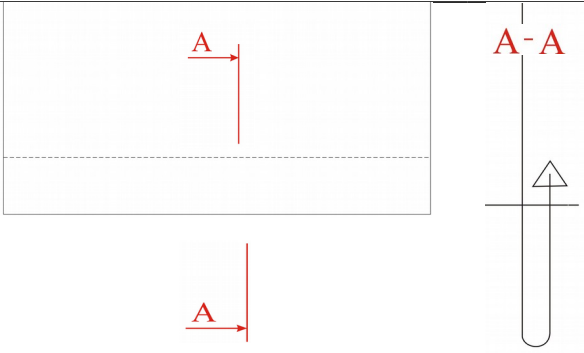
Nepodšité oděvy jsou vyrobené z jedné vrstvy oděvního materiálu, zejména se jedná o letní oblečení, trička, kalhoty, sukně apod. Všechny švové záložky musí být u nepodšitých oděvů začištěny, nejčastěji obnitkováním na obnitkovacím stroji. Dolní koncová záložka bývá přinechána nejčastěji v šíři 40mm. Podle druhu dolního kraje a materiálu je možno švovou záložku vyztužit výztužnou vložkou.

Dolní hraniční kraje u nepodšitých oděvů mohou být vypracovány například:

- obnitkováním - používá se u netřepivých nebo méně třepivých tkanin a pletenin, nejčastěji u letních oděvů, kde není žádoucí obruba
- obrubovacím švem - velké využití u běžných oděvů a také na pracovních oděvech, nejčastěji se záložka připevní prošitím nebo skrytým stehem (šití není na líci vidět), ale v dnešní době už se velice hojně využívá i přilepení oboustranně lepící termoplastickou páskou, tento způsob se využívá především u společenského oblečení
- lemováním, manžetou - časté ukončení dolních hraničních krajů krátkých i dlouhých rukávů a dolních krajů kalhot
- pruženkou či úpletem - převážně na sportovním oblečení za účelem stažení oděvu v tom to místě například kvůli větru
- podsádkou - u tvarovaných dolních hraničních krajů

Technologie vypracování dolních hraničních krajů u podšitých oděvů je v průmyslové výrobě rozdílná u plynulé a dílcové montáže. Záleží také jakým způsobem je oděv zapraven, respektive, ve které části se nachází montážní otvor pro obrácení oděvu na lícni stranu. Zpravidla bývá umístěn v levém podšívkovém rukávu. Také může být umístěn v dolní koncové záložce, vynechaný otvor se nachází na zadním díle a zapraven je skrytým zapošivacím stehem. Dále také závisí u podšitého oděvu zda-li je dolní hraniční kraj ukončen hladce, rozparkem, záhybem apod. Dolní koncová záložka podšitých oděvů je zpevněna výztužnou vložkou, přední díly jsou vyztuženy celoplošně, zadní díly a rukávy bývají vyztuženy zčásti.

[8] [9]

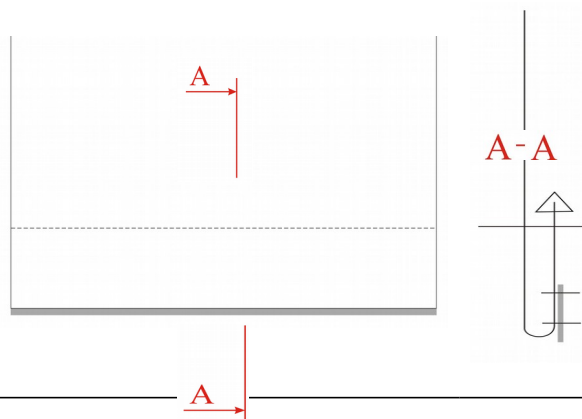
5.2.1 Vypracování dolního hraničního kraje u nepodšitých oděvů zahnutým obrubovacím švem		
<p>Popis: Velice jednoduchý a rychlý způsob ukončení dolního kraje všech typů oděvů. Hraniční kraj lze prošít z lící strany jednou řadou stehů nebo i několika. Také je možné švovou záložku k dílu připevnit pomocí oboustranně termoplasticky lepící pásky nebo skrytým stehem. Dle charakteru mat. může být zpevněn podlepením.</p>		
<p>Potřebné součástky:</p> <ul style="list-style-type: none"> • smontovaný oděv 		
Číslo operace	Název operace	Grafické zobrazení operace
1.	Vyznačit délku oděvu.	
2.	Obnitkovat okraj koncové záložky.	
3.	Zahnout a předžehlit koncovou záložku dolního kraje do rubu.	
4.	Prošít dolní hraniční kraj.	
5.	Vyžehlit dolní hraniční kraj.	

V příloze č. 1 je přiložena prezentace tohoto soupisu operací, doplněna o video a foto dokumentaci.

V příloze č. 3 jsou přiloženy ušité vzorníky.

5.2.2 Vypracování dolního hraničního kraje u kalhot bez manžety a s chránidlem

Popis: Běžně využívaný způsob vypracování dolního kraje u pánských kalhot. Chránidlo se používá především u vlněných a směsových materiálů. Vypracování dolních krajů kalhot se provádí po montáži bočních a krokových švů.

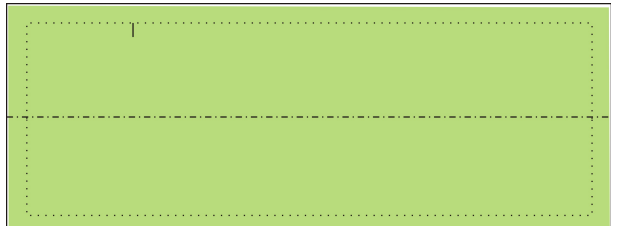
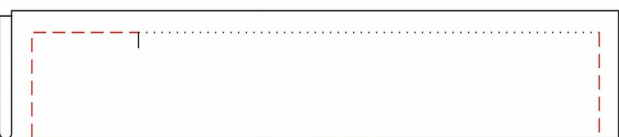
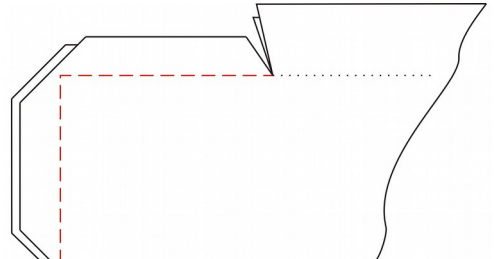

Potřebné součástky:

- smontované kalhoty
- chránidlo

Číslo operace	Název operace	Grafické zobrazení operace
1.	Doměřit délku kalhot.	
2.	Obnitkovat okraj dolní koncové záložky.	
3.	Našít chránidlo na koncovou záložku kalhot.	
4.	Předžehlit dolní kraj s vytvořením výpustky z chránidla.	
5.	Prošít dolní kraj. (často bývá švová záložka přišita skrytým stehem)	
6.	Vyžehlit dolní hraniční kraj oděvu.	

V příloze č. 1 je přiložena prezentace tohoto soupisu operací, doplněna o video a foto dokumentaci.

V příloze č. 3 jsou přiloženy ušité vzorníky.

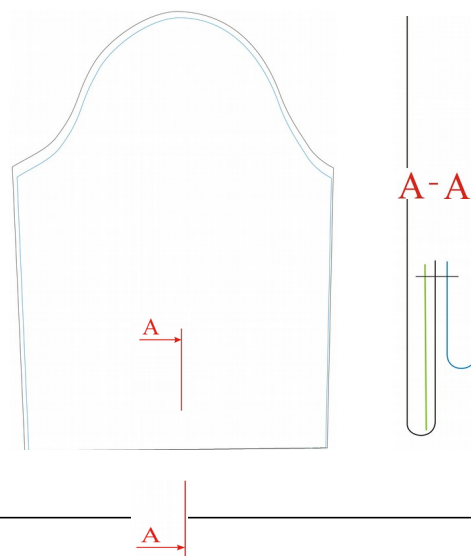
5.2.3 Vypracování hraničního kraje u manžety s jedním překladem		
Popis: Tato manžeta je netvarovaná, střižená rovně. Je střižena z jednoho dílu a na jedné krátké straně je přinechán překlad.		
Potřebné součástky: <ul style="list-style-type: none"> manžeta (vrchní a spodní manžeta jsou střiženy dohromady) lepící výztužná vložka 		
Číslo operace	Název operace	Grafické zobrazení operace
1.	Vyztužit podlepením vrchní manžetu z rubu.	
2.	Přehnout manžetu v hraničním kraji lícem na líc.	
3.	Předšít manžetu po krátkých hraničních krajích včetně překladu.	
4.	Sestříhnout švové záložky a šikmo nastříhnout k překladu předšitých krajů manžety.	
5.	Obrátit manžetu na lícni stranu a vymnout kraje.	
6.	Výžehlit manžetu.	

V příloze č. 1 je přiložena prezentace tohoto soupisu operací, doplněna o video a foto dokumentaci.

V příloze č. 3 jsou přiloženy ušité vzorníky.

5.2.4 Vypracování dolního hraničního kraje u podšitého rukávu hladce

Popis: Nejběžnější a nej-používanější způsob úpravy dolního hraničního kraje rukávu u podšitých oděvů. V dolním kraji podšívkového rukávu může, ale nemusí být vypracovaný záložkový záhyb.

Potřebné součástky:

- rukáv z vrchového materiálu
- rukáv z podšívkového materiálu
- lepicí výztužná vložka do koncové záložky vrchového rukávu

Číslo operace	Název operace	Grafické zobrazení operace
1.	Vyztužit podlepením koncovou záložku vrchového rukávu z rubu.	
2.	Sešít dolní kraj vrchového rukávu s dolním krajem podšívkového rukávu.	
3.	Sešít rukávové kraje vrchového rukávu v návaznosti na kraje podšívkového rukávu.	

4.	Rozžehlit švové záložky rukávových švů vrchových rukávů a přežehlit švové záložky rukávových švů podšívkového rukávu.	
5.	Obrátit rukáv na líc a vyžehlit.	

V příloze č. 1 je přiložena prezentace tohoto soupisu operací, doplněna o video a foto dokumentaci.

V příloze č. 3 jsou přiloženy ušité vzorníky.

V příloze č 2 jsou další způsoby hotovení dolních hraničních krajů.

5.3 Průramkové hraniční kraje

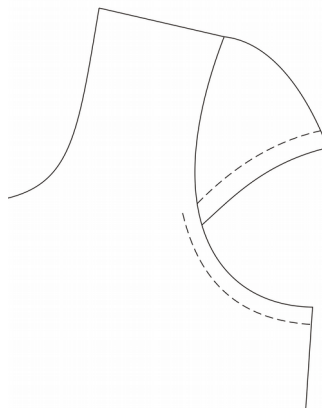
Průramek je otvor na trupu oděvu pro ramenní kloub. Jeho úprava závisí na druhu oděvu, jeho fazoně, módních požadavcích, použitém materiálu, tvaru průramku apod. [1]

Nejčastěji se průramek začišťuje rukávem a v místě kde se rukáv spojuje s trupem oděvu vznikne průramkový kraj. Další variantou je průramkový kraj začistit předšitím podsádkou střiženou do tvaru nebo šikmým proužkem, potom v tomto místě předšití vznikne průramkový hraniční kraj.

Nejčastěji je tento druh hraničního kraje vidět na letním a sportovním oblečení, ale velkou skupinou oděvu, kde se průramkový hraniční kraj vyskytuje jsou například i dámské společenské šaty.

5.3.1 Vypracování hraničního kraje průramku s křídélkovým rukávem

Popis: V tomto případě se do horní části průramku všívá křídélkový rukáv a vniká zde nástavný kraj. Dolní části průramku, kam už rukáv nesahá, je třeba začistit. Nejběžnější a nejrychlejší způsob začistění je jednoduchým obrubovacím švem.

Potřebné součástky:

- přední díl a zadní díl (provedena montáž ramenních a bočních krajích)
- křídélkový rukáv (dolní kraj začistěn obrubovacím švem)

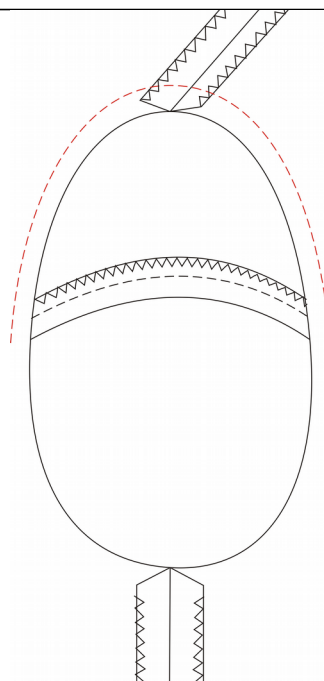
Číslo operace

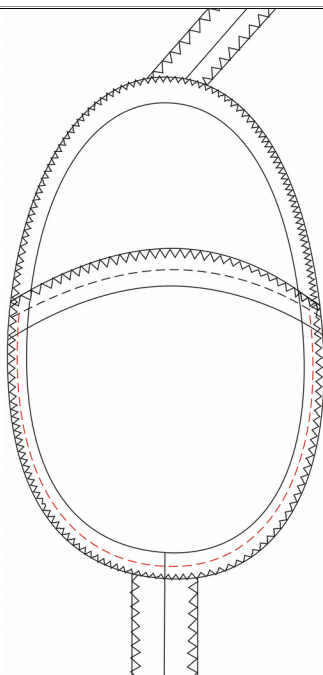
Název operace

Grafické zobrazení operace

1.

Všít rukáv podle značení do průramku.

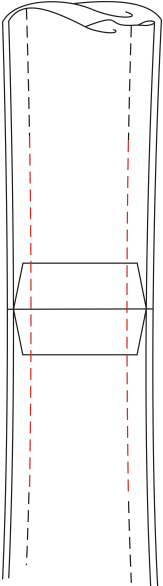
2.	Obnitkovat švové záložky průramku.			
3.	Předžehlit švové záložky směrem na přední a zadní díl.			
4.	Prošít dolní část průramku z lící strany.			
5.	Vyžehlit rukáv a průramek.			

V příloze č. 1 je přiložena prezentace tohoto soupisu operací, doplněna o video a foto dokumentaci.

V příloze č. 3 jsou přiloženy ušité vzorníky.

5.3.2 Vypracování hraničních krajů průramků a průkrčníku společnou podsádkou		
Popis: Tento způsob začištění průramkových a průkrčníkových hraničních krajů se velice hojně vyskytuje například na společenských dámských šatech. Podsádka je vyztužena podlepením a stříhá se zvlášť pro přední a zadní díl oděvu.		
Potřebné součástky: <ul style="list-style-type: none"> • přední díl • zadní díl • podsádka předního dílu • podsádka zadního dílu • lepicí výztužná vložka do podsádek 		
Číslo operace	Název operace	Grafické zobrazení operace
1.	Vyztužit podlepením podsádku předního a zadního dílu z rubu.	
2.	Na přední díl položit lícem na líc podsádku a předšít hraniční kraje průramků i průkrčníku, před ramenními kraji vždy 20mm nedošít.	
3.	Na zadní díl položit lícem na líc podsádku a předšít hraniční kraje průramků i průkrčníku, před ramenními kraji vždy 20mm nedošít.	

4.	Sestříhnout švové záložky u předního i zadního dílu a v zaoblení průramků i průkrčníku vytvořit nástřihy přes švovou záložku směrem k předšití.	
5.	Obrátit podsádku předního dílu do rubu, vymnout kraje a vsunout ramenní okraje mezi podsádku zadního dílu a zadní díl a to tak, aby podsádky ležely lícem na líc a přední a zadní díl také.	
6.	Sešít ramenní kraje předního a zadního dílu a ramenní kraje přední a zadní podsádky.	

7.	Vtáhnout přední díl více do rubu a došít nedošité průramkové a průkrčníkové hraniční kraje.	
8.	Sešít boční kraje podsádek a dílů současně.	
9.	Ozdobně prošít v hraničním kraji průramky i průkrčník.	

V příloze č. 1 je přiložena prezentace tohoto soupisu operací, doplněna o video a foto dokumentaci.

V příloze č. 3 jsou přiloženy ušité vzorníky.

V příloze č 2 jsou další způsoby hotovení průramkových hraničních krajů.

5.4 Průkrčníkové hraniční kraje

Průkrčník je otvor nebo ukončení horní části oděvu, obepínající krk. Úprava průkrčníkového hraničního kraje závisí na druhu oděvu, na fazóně, módních požadavcích, tvaru průkrčníku a také na použitém materiálu. [2]

Průkrčník se většinou vypracovává dvěmi základními způsoby a to nastavením například límce nebo kapucí a dalším způsobem je začištěním například tvarovanou krajovou podsádkou. Když je průkrčník nastavený nevzniká průkrčníkový hraniční kraj, ale nástavný průkrčníkový kraj. Hraniční kraj v tomto případě vznikne na límci. Tvar a vypracování límce určuje referenční vzorek. Límce z úpletu se nevyztužují výztužnou vložkou, za to u límců z tkanin se vyztužuje spodní nebo vrchní límec.

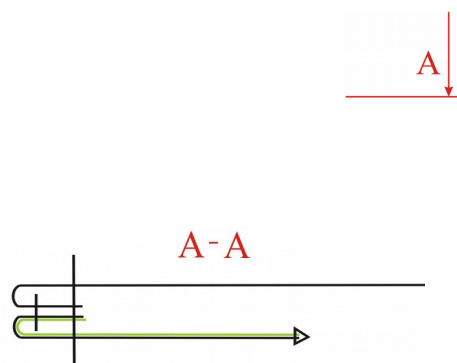
Průkrčníkový hraniční kraj se nejčastěji začišťuje tvarovanou krajovou podsádkou a nebo také lemovacím švem. Tyto hraniční kraje nalezneme na tričkách šatech apod.

Průkrčník mohou zdobit některé oděvní prvky jako například zvonovka, rýšek, vázanka, vázačka, fiží apod. Do průkrčníkového hraničního kraje může zasahovat průkrčníkový rozparek viz kapitola 4.6.

5.4.1 Vypracování hraničního kraje výstřihu kraiovou podsádkou střiženou do tvaru

Popis: Pomocí tvarované kraiové podsádky je možné vypracovat jakýkoliv tvar výstřihu. Hraniční kraj se vypracovává pomocí přesešvu z líce do rubu. Kraiova podsádka se skládá z přední a zadní části a nejčastěji se stříhá v šíři 25 až 30mm. Před samotným všíváním podsádky do průkrčníku musí být na oděvu provedena montáž ramenních švů.

Potřebné součástky:

- přední díl a zadní díl sešité v ramenních švech
- kraiová podsádka předního dílu
- kraiová podsádka zadního dílu
- lepicí výztužná vložka do podsádek

Číslo operace	Název operace	Grafické zobrazení operace
1.	Vyztužit podlepením podsádku předního a zadního dílu z rubu.	
2.	Sešít náramenicové kraje podsádek.	
3.	Rozžehlit švové záložky náramenicových švů podsádek.	
4.	Obnitkovat vnější okraj podsádky.	
5.	Položit podsádku na díl a předšít hraniční kraj průkrčníku.	
6.	Sestříhnout švové záložky předšitého hraničního kraje.	

7.	Obrátit podsádku průkrčníku do rubu, vymnout kraje.	
8.	Vyžehlit průkrčník.	
9.	Prošít hraniční kraj po celém obvodu.	

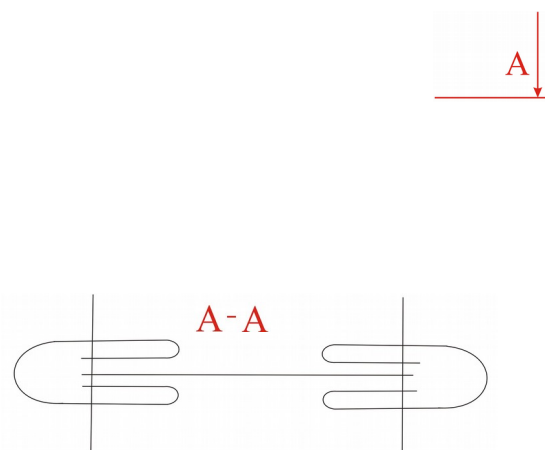
V příloze č. 1 je přiložena prezentace tohoto soupisu operací, doplněna o video a foto dokumentaci.

V příloze č. 3 jsou přiloženy ušité vzorníky.

5.4.2 Vypracování hraničního kraje průkrčníku oboustranně lemovacím švem

Popis: Tímto způsobem lze upravit průkrčník například na tričkách z pleteniny ale i na halenkách. Nejčastěji se využívá způsob u sportovního oblečení jako jsou trička. V průmyslové výrobě je tento lem zhotoven na stroji s lemovacem.

Lemovat průkrčník lze i jednostranně lemovacím švem, zde se, ale musí obnitkovat vnitřní strana lemovacího proužku nebo se přišije spodem krycím stehem.

Potřebné součástky:

- přední díl a zadní díl
- lemovací proužek do průkrčníku
- zpevňovací proužek do náramenice

Číslo operace	Název operace	Grafické zobrazení operace
1.	Sešít pravou náramenici trička s vložením zpevňovací stuhy na zadní díl v místě náramenice.	
2.	Obnitkovat švové záložky náramenického švu.	
3.	Přežehlit švové záložky náramenického švu do zadního dílu.	

4.	Přiložit lemovací proužek do průkrčníku a v kraji prošít.	
5.	Sešít levou náramenici trička s vložením zpevňovací stuhy na zadní díl v místě náramenice.	
6.	Obnitkovat švové záložky náramenického švu.	
7.	Přežehlit švové záložky náramenického švu do zadního dílu.	
8.	Příčně přišít švové záložky v šířce lemovacího švu	
9.	Vyžehlit průkrčník	

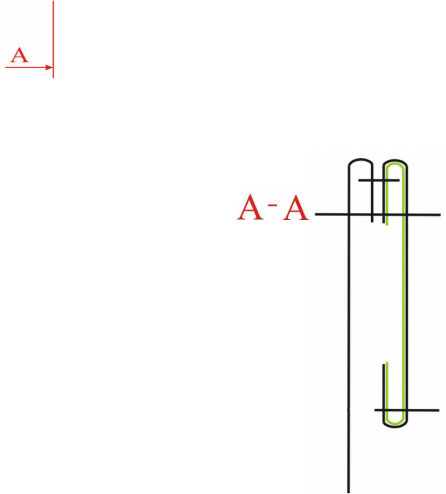
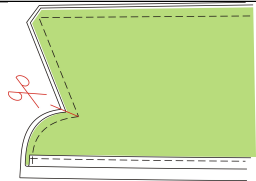
V příloze č. 1 je přiložena prezentace tohoto soupisu operací, doplněna o video a foto dokumentaci.

V příloze č. 3 jsou přiloženy ušité vzorníky.

5.4.3 Vypracování límcových hraničních krajů u jednodílného odepínacího límce se zapínacím stojáčkem

Popis: Jednodílný přehnutý límec, který se vyskytuje zejména na pánských košilích. Je složen ze stojáčkové a převěsové části. Stojáčková část má v přední části zapínání na knoflík a díрку. Vrchní límec je vyztužen.

<div style="text-align: center;"> </div>		
Potřebné součástky: <ul style="list-style-type: none"> • spodní límec • vrchní límec • lepicí výztužná vložka do vrchního límce 		
Číslo operace	Název operace	Grafické zobrazení operace
1.	Vyztužit podlepením vrchní límec z rubu.	
2.	Zahnout průkrčníkový kraj vrchního límce do rubu a prošít.	
3.	Položit lícem na líc vrchní a spodní límec a v hraničních krajích předšít.	
4.	Sestříhnout švové záložky a vytvořit nástřih přes švovou záložku	

	v místě, kde se střetává stojáček s převěsem.	
5.	Obrátit límec na líc, vymnout šev a vyžehlit.	
6.	Prošít ozdobně převěs.	

V příloze č. 1 je přiložena prezentace tohoto soupisu operací, doplněna o video a foto dokumentaci.

V příloze č. 3 jsou přiloženy ušité vzorníky.

V příloze č 2 jsou další způsoby hotovení průkrčníkových hraničních krajů.

5.5 Pasové hraniční kraje

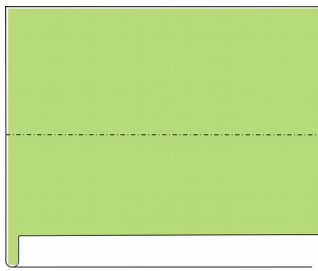
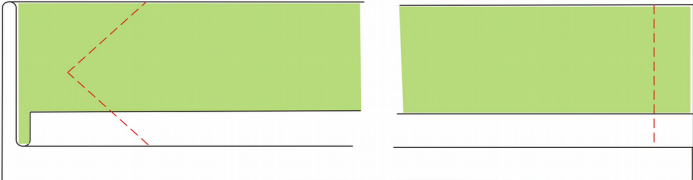
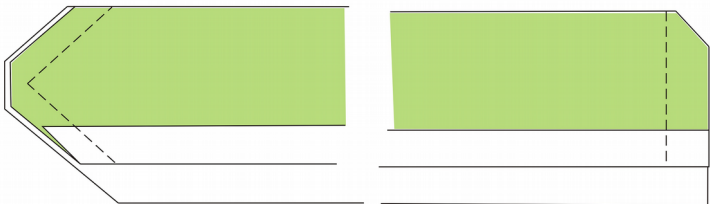
Pas oděvu je místo na oděvu v linii pasu lidského těla, které na sukňovitých a kalhotových oděvech vyžaduje úpravu. Způsob úpravy je ovlivněn funkčními vlastnostmi oděvu, módními požadavky a materiálem použitým na oděvu.

Nejčastěji pasový hraniční kraj tvoří pasový límec nebo krajová podsádka střižena do tvaru. Před montáží pasového límce nebo podsádky do pasového kraje jsou na oděvu zhotoveny montážní švy, je zhotoven pasový rozparek a upraveny odševky popřípadě záhyby a jiné detaily na oděvu.

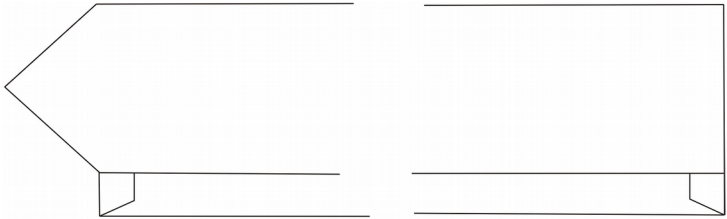
Vypracování pasového hraničního kraje předšitím tvarované podsádky se nejčastěji využívá u oděvu, který má snížený nebo naopak zvýšený pas. Podsádka bývá vyztužena a její dolní okraj se obnitkovává na speciálním obnitkovacím stroji.

Pasový límec je pruhovitá součást oděvu v pase. Oděv zpevňuje a zajišťuje jeho držení v pase. Může být:

- přinechaný - tvoří jej jednoduchý nebo vícenásobný tunýlek vytvořený obrubovacím švem, do kterého je vložena pruženka nebo tkaloun, používá se na oděvu, jako jsou pyžama, pracovní oděvy apod.
- nakládáný - ustřižený proužek v diagonálním směru ze základních materiálů v jednoduché šíři pasového límce s přinechanými švovými záložkami ke střižním krajům.
- zapínací límec (střižený zvlášť) - dvojitý pasový límec, kterým se vypracovává kraj sukňových a kalhotových oděvů, hraniční kraj je obvykle v přehybu, zapínané kraje jsou vypracované přešívacím švem. [10]

5.5.1 Vypracování pasového hraničního kraje u zapínacího pasového límce vyztuženého lepicí výztužnou vložkou		
Popis: Hraniční kraj pasové límce je v přehybu a nejčastěji je podlepený perforovanou lepicí vložkou, určenou speciálně do pasových límců. Zapínací hraniční kraje se vypracovávají předšitím a tento zapínací kraj může mít libovolný tvar například tvar špičky.		
Potřebné součástky: <ul style="list-style-type: none"> • pasový límec • perforovaná výztužná lepicí vložka 		
Číslo operace	Název operace	Grafické zobrazení operace
1.	Vyztužit podlepením pasový límec.	
2.	Naznačit podle šablony tvar zapínacích krajů.	
3.	Zahnout švovou záložku vrchního límce do rubu a zažehlit.	
4.	Přehnout pasový límec v přehybu a předšít zapínací kraje.	
5.	Sestříhnout švové záložky hraničních krajů.	

6.	Obrátit pasový límec na líc, vymnout švy a vyžehlit	
----	---	--

V příloze č. 1 je přiložena prezentace tohoto soupisu operací, doplněna o video a foto dokumentaci.

V příloze č. 3 jsou přiloženy ušité vzorníky.

V příloze č 2 jsou další způsoby hotovení pasových hraničních krajů.

5.6 Rozparkové hraniční kraje

Účelně vytvořený otvor na oděvu umožňující oblékání a svlékání nebo větší rozsah pohybu oblečeného lidského těla. Zhotovuje se u protilehlých hraničních krajích, které pokračují ve švu nebo v nastřížení celistvé plochy. Podle toho dostává pojmenování švový nebo prostřížený rozparek. Pokud jsou kraje rozparku spojeny na jednom konci jde o rozparek jednokoutkový, pokud jsou spojeny na obou koncích, pak je rozparek dvoukoutkový.

Rukávové rozparky jsou jednokoutkové převážně funkční. Umisťují se v zadní dolní části rukávu v přerušení loketního nebo podpažního švu. Průstřihové rozparky mají průstřih umístěný ve vrchním díle rukávu asi 40 mm od loketního kraje, v průmyslové výrobě se umístění rozparku označuje nástřihem. Rukávové rozparky mají kromě základního pojmenování také přidružený ustálený název šatový nebo košilový podle toho, kde se nejvíce využívají.

Pasové rozparky nalezneme na kalhotách, sukních a šatech, slouží k snadnějšímu oblékání, vždy se jedná o rozparek, ve kterém je vypracované zapínání například na zdrhovadlo.

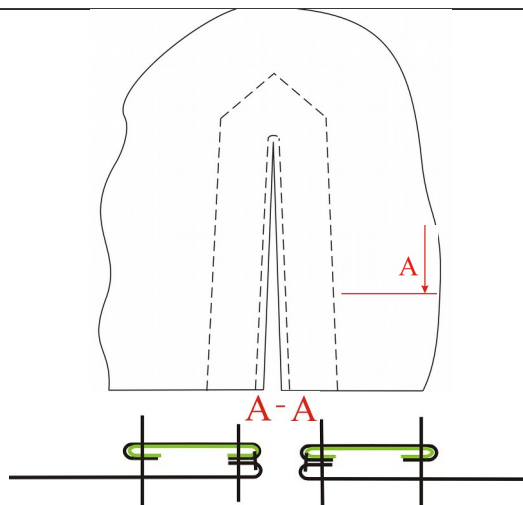
Průkrčníkové rozparky dotvářejí průkrčník. Všechny průkrčníkové rozparky jsou jednokoutkové, obvykle jsou funkční, usnadňují oblékání a nejčastěji se umisťují na střednici trupového oděvu. Velice obvyklé zapínání v tomto druhu rozparku je knoflíkové.

Rozparky v dolním kraji oděvu nalezneme jak na trupovém oděvu tak na oděvu pro dolní část těla a to hlavně na sukních nebo šatech. Nejčastěji se v dolním kraji sukně nebo šatů tvoří rozparek dotkový nebo nákrýtový. Rozparky v dolním hraničním kraji sukní a šatů bývají nejčastěji umístěny na střednici zadního dílu, ale také například v levém bočním kraji. Tyto rozparky se zhotovují převážně kvůli volnosti v pohybu při nošení daného oděvu, ale také samozřejmě z estetických důvodů. Rozparky v dolním kraji trupového oděvu se tvoří jak na podšitém tak na nepodšitém oděvu, převážně se rozparky vyskytují na sakách kabátcích apod. Velice častým rozparkem je nákrýtový rozparek. Rozparky v dolním kraji se velice často zpevňují podlepením lepící výztužnou vložkou.

[4] [11]

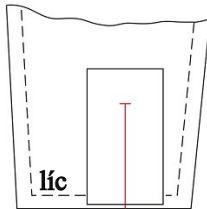
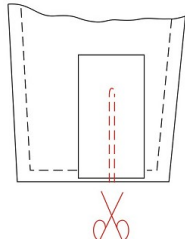
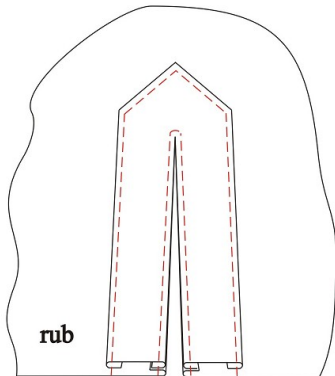
5.6.1 Vypracování hraničního kraje u rukávového rozparku začištěného podsádkou

Popis: Tradiční šatový rozparek používaný zejména na halenkách a šatech. Je otevřený, dotykový a vyúsťuje do zapínací manžety. Může být předšitý z lící strany do rubu, ale z rubové strany do líce.

Potřebné součástky:

- rukáv
- podsádka rozparku

Číslo operace	Název operace	Grafické zobrazení operace
1.	Naznačit umístění a délku rozparku pomocí šablony.	
2.	Položit podsádku (lícem podsádky na líc rukávu) na vyznačený rozparek.	
3.	Předšít rozparek.	
4.	Rozstříhnout předšitý rozparek.	
5.	Obrátit podsádku do rubové strany rukávu.	
6.	Vymnout šev a vytvořit výpustku z rukávu.	
7.	Zahnout a předžehlit okraje podsádky.	
8.	Přišít podsádku v kraji.	
9.	Vyžehlit rozparek.	

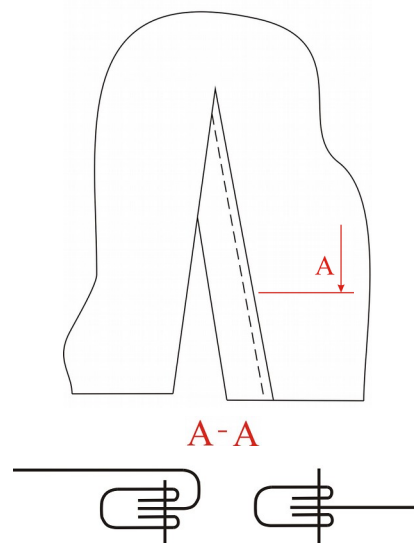
V příloze č. 1 je přiložena prezentace tohoto soupisu operací, doplněna o video a foto dokumentaci.

V příloze č. 3 jsou přiloženy ušité vzorníky.

5.6.2 Vypracování hraničního kraje u rukávového rozparku začištěného oboustranným lemovacím švem

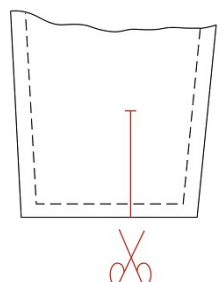
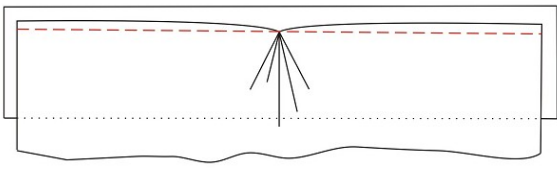
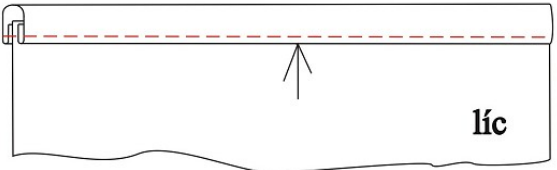
Popis: Jde o tradiční košilový překrytový rozparek, jehož hraniční kraje jsou vypracované oboustranně lemovacím švem. Lemovací proužek je střižen ze stejného materiálu jako celý oděv. Šíře hotového lemu je asi 10mm.

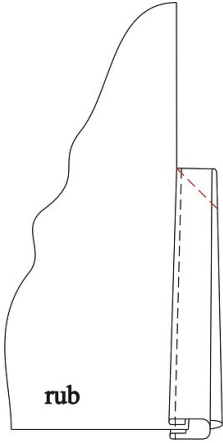
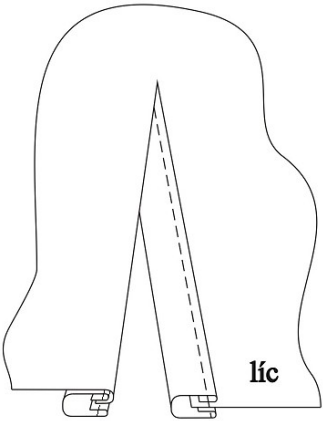
Ve u rozparku se lemovací šev uje proti nežádoucímu otáčení do lící strany příčným, úhlopříčným nebo tvarovaným uzašitím.

Potřebné součástky:

- rukáv
- lemovací proužek

Číslo operace	Název operace	Grafické zobrazení operace
1.	Naznačit umístění a délku rozparku pomocí šablony.	
2.	Rozstříhnout rozparek.	
3.	Rozevřít rozparek, přiložit lemovací proužek lícem na líc rozparku a předšít.	
4.	Obrátit lemovací proužek do rubu rukávu a obalit lemovacím proužkem švové záložky.	
5.	Zahnout okraj lemovacího proužku do rubu.	
6.	Prošít lemovací šev z lící strany.	

7.	Složit rukáv v místě rozparku lícem na líc, vysunout a urovnat roh a šikmo od vrcholu rozparku prošít.	
8	Vyžehlit rozparek.	

V příloze č. 1 je přiložena prezentace tohoto soupisu operací, doplněna o video a foto dokumentaci.

V příloze č. 3 jsou přiloženy ušité vzorníky.

5.6.3 Vypracování hraničních krajů u dolního dotykového rozparku nepodšitých oděvů

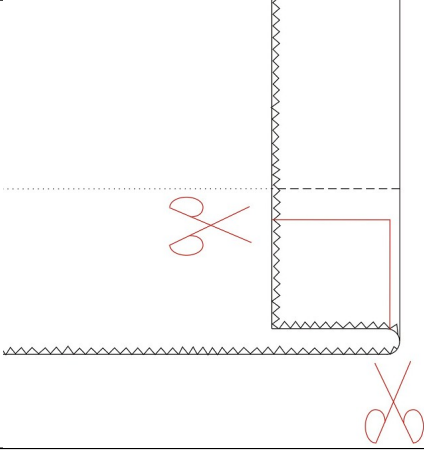
Popis: Nejčastěji se zhotovuje v levém bočním švu a ve středovém švu předního nebo zadního dílu, ale také může být vypracován v členicím švu.

Potřebné součástky:

- levý a pravý zadní díl

Číslo operace	Název operace	Grafické zobrazení operace
1.	Obnitkovat středový okraj na levém a pravém zadním díle.	
2.	Naznačit pomocí šablony délku rozparku od dolního okraje.	
3.	Položit levý a pravý zadní díl obnitkovanými středovými kraji na sebe lícem na líc a sešít středový šev až do vyznačení rozparku.	
4.	Rozžehlit švové záložky zadního středového švu, přežehlit švové záložky rozparku na levý a pravý zadní díl.	
5.	Doměřit délku oděvu.	
6.	Obnitkovat dolní okraj oděvu.	
7.	Zahnout dolní koncovou záložku do rubu a předžehlit dolní hraniční kraj oděvu.	
8.	Přeložit švovou záložku dotykového rozparku lícem na líc oděvu a předšít cíp vodorovně v linii dolního hraničního kraje.	

9.	Sestříhnout švovou záložku překladového cípu, obrátit na líc a vymnout šev s vytvořením výpustky ze zadního dílu.	
10.	Vyžehlit rozparek.	
11.	Prošit ozdobně kraje rozparku po lící straně.	

V příloze č. 1 je přiložena prezentace tohoto soupisu operací, doplněna o video a foto dokumentaci.

V příloze č. 3 jsou přiloženy ušité vzorníky.

V příloze č 2 jsou další způsoby hotovení hraničních krajů.

Závěr:

V této bakalářské práci jsou vysvětleny základní pojmy , které jsou spjaté s hraničními kraji například okraj, šev apod.

První část práce je věnována charakteristice a základnímu dělení krajů, okrajů a dalších pojmů a také jejich grafickým vyobrazením.

Druhá část se již zcela věnuje hraničním krajům. V této kapitole naleznete charakteristiku hraničních krajů, jejich základní dělení. Jednotlivé hraniční kraje jsou pro snadnější pochopení doplněny o názorné grafické zobrazení.

Třetí část práce se zabývá popisem a dělením jednotlivých prvků, které zasahují nebo sami tvoří hraniční kraj i zde samozřejmě nechybí obrazová dokumentace jednotlivých prvků.

V poslední kapitole naleznete podrobnější popis jednotlivých druhů hraničních krajů a také jejich vybrané soupisy operací. Každý soupis je pro lepší pochopení doplněn o grafické zobrazení. V příloze č 1 k těmto daným soupisům naleznete video a foto dokumentaci.

Tato práce by měla odborníkům, ale i laikům pomoci zorientovat se v problematice hraničních krajů a jejich způsobu vypracování.

Seznam použité literatury:

- [1] Hamžík, P. - Galusek, D. - Hamžík, P. Oděvní názvosloví, 1. vydání, Praha: SNTL, 1986. ISBN 04-827-86
- [2] Musilová, B. Vybrané kapitoly z názvosloví oděvů a oděvních součástí [online]. Liberec 2007, [1. 6. 2010]. URL:<<https://skripta.ft.tul.cz/databaze/data/2007-11-22/09-49-23.pdf>>
- [3] Halasová, A. - Musilová, B. Technologie výroby oděvů - nepodšité oděvy [online]. Liberec 2007, [17. 6. 2010]. URL:<<https://skripta.ft.tul.cz/databaze/data/2007-11-21/12-14-51.pdf>>
- [4] Halasová, A. Podklady ke cvičení z TEC [online]. Liberec, [7. 6. 2010]. URL:<https://skripta.ft.tul.cz/databaze/list_aut.cgi?aut=8&skr=164&pro=>>
- [5] Velíková, E. Oděvní technologie I, 1 vydání, Praha: Informatorium, spol. s. r. o., 2000. ISBN 80-86073-58-9
- [6] Kalábová, M. - Zdeňková, H. - Pallayová, H. Odívání III, 1 vydání, Praha: Fortuna, 1993. ISBN 80-7168-064-8
- [7] Rolincová, I. Machová, B. Oděvní technologie pro II. ročník SOU učební obor krejčí se zaměřením na dámské oděvy, 1. vydání, Praha: SPN 1987. ISBN 14-330-87
- [8] Forštová, Z. - Halasová, A. Technologie výroby oděvů - dolní kraje nepodšitých oděvů [online]. Liberec 2006, [17. 8. 2010]. URL:<<https://skripta.ft.tul.cz/databaze/data/2007-05-28/09-34-50.pdf>>
- [9] Forštová, Z. - Halasová, A. Technologie výroby oděvů - dolní kraje podšitých oděvů [online]. Liberec 2007, [17. 8. 2010]. URL:<<https://skripta.ft.tul.cz/databaze/data/2007-11-21/12-13-19.pdf>>
- [10] Kalábová, M. - Zdeňková, H. - Pallayová, H. Odívání II, 1 vydání, Praha: Fortuna, 1993. ISBN 80-7168-049-4
- [11] Velíková, E. Oděvní technologie II, 1 vydání, Praha: Informatorium, spol. s. r. o., 2001. ISBN 80-86073-75-0

Seznam obrázků:

Obr. 1 Šev a okolí.....	8
Obr. 2 Hraniční kraje.....	9
Obr. 4 Náplošný kraj.....	9
Obr. 3 Nástavný kraj.....	9
Obr. 6 Pasový kraj.....	12
Obr. 7 Ramenní kraj.....	12
Obr. 8 Zadní středový kraj.....	12
Obr. 9 Přední kraj.....	12
Obr. 10 Dolní kraj.....	13
Obr. 11 Průkrčníkový kraj.....	13
Obr. 12 Průramkový kraj.....	13
Obr. 13 Sedový kraj.....	13
Obr. 15 Boční kraj.....	14
Obr. 16 Členicí kraj.....	14
Obr. 17 Hraniční kraje předšité.....	16
Obr. 18 Hraniční kraje vypracované jednostranným lemovacím švem.....	16
Obr. 19 Hraniční kraje vypracované podehnutým lemovacím švem.....	16
Obr. 20 Hraniční kraje vypracované jednoduchým obrubovacím švem.....	16
Obr. 21 Hraniční kraje vypracované podehnutým obrubovacím švem.....	16
Obr. 22 Pasové hraniční kraje.....	17
Obr. 23 Přední hraniční kraje.....	17
Obr. 24 Dolní hraniční kraje.....	18
Obr. 25 Průkrčníkový hraniční kraj.....	19
Obr. 26 Průramkový hraniční kraj.....	19
Obr. 27 Límcový hraniční kraj.....	20
Obr. 28 Rozparkový hraniční kraj.....	20
Obr. 29 Límec.....	23
Obr. 30 Kapsy.....	23
Obr. 31 Patky.....	24
Obr. 32 Lišty.....	24
Obr. 33 Pasový límec.....	25
Obr. 34 Poutka.....	25
Obr. 35 Léga.....	26
Obr. 36 Rozparky.....	26
Obr. 37 Manžety.....	27
Obr. 38 Nárameníky.....	28
Obr. 39 Dragoun.....	28
Obr. 40 Pásek.....	29
Obr. 41 Stahovačka.....	29

6 Seznam příloh:

Příloha č. 1: Prezentace s video a foto dokumentací vybraných soupisů operací

Příloha č. 2: Soupisy operací hraničních krajů

Příloha č. 3: Vypracované vzorníky vybraných soupisů operací

Příloha č. 1

Prezentace s video a foto dokumentací vybraných soupisů operací

Příloha č. 2

Soupisy operací hraničních krajů